

Νήματα διαπερνούν το Στημόνι

ΕΝΟΤΗΤΑ

Ιστορία και εξέλιξη της υφαντικής

Erasmus+

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Partners

ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
HAROKOPIO UNIVERSITY

ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ - ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

Όπως έχουμε ήδη δει στην προηγούμενη Ενότητα...

- ❧ Η υφαντική θεωρείται ως μια από τις παλαιότερες τέχνες στον κόσμο.
- ❧ Η τέχνη της υφαντικής ανάγεται στην παλαιολιθική εποχή, εμφανίστηκε δηλαδή περίπου πριν από 30.000 έως 20.000 χρόνια.
- ❧ Ορισμένες θεωρίες αναφέρουν ότι η παρατήρηση των φωλιών των πτηνών έδωσε στον προϊστορικό άνθρωπο την ιδέα του πλεξίματος και, κατά συνέπεια, της ύφανσης.
- ❧ Ο πρώτος άνθρωπος δημιούργησε το πρώτο νήμα στρίβοντας μαζί φυτικές ίνες. Έφτιαξε λεπτές ίνες ή κλωστές από λεπτές δέσμες φυτικών υλικών, αφού πρώτα τα τέντωνε και τα έστριβε ταυτόχρονα.
- ❧ Αλλά ακόμη και πριν ανακαλυφθεί η πραγματική διαδικασία της ύφανσης, η βασική αρχή της είχε εφαρμοστεί, όταν ο άνθρωπος έμπλεκε κλαδιά και βέργες, προκειμένου να δημιουργήσει περιφράξεις και καταφύγια για την προστασία του, αλλά και καλάθια για τη συλλογή αγαθών και την αποθήκευση προϊόντων.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

- ❁ Αρχικά, λόγω των δύσκολων καιρικών συνθηκών, οι άνθρωποι χρησιμοποιούσαν δέρματα και γούνες ζώων για τα ρούχα τους και τις ανάγκες της καθημερινής τους ζωής (σκηνές, σκεπάσματα, κ.λπ.), τα οποία παρείχαν την καλύτερη προστασία από το κρύο.
- ❁ Η πρώτη ένδειξη της ύπαρξης υφάσματος (προϊόντος ύφανσης) είναι η σκαλισμένη σε κόκαλο φιγούρα της Αφροδίτης που φοράει ένα ρούχο με κρόσσια δημιουργημένα από ίνες νήματος. Η φιγούρα αυτή χρονολογείται περίπου στο 20.000 π.Χ. (*Soffer, Adovasio, & Hyland, 2000*).
- ❁ Η πρώτη απόδειξη για την ύπαρξη της υφαντικής τέχνης χρονολογείται γύρω στο 7000 π.Χ. Προέρχεται από δείγματα υφασμάτων προσκολλημένων σε δύο μικρές πήλινες μπάλες που βρέθηκαν στο Ιράκ.
- ❁ Ωστόσο, ορισμένοι επιστήμονες ισχυρίζονται ότι είναι αδύνατο να πούμε με βεβαιότητα τον ακριβή χρόνο που ξεκίνησε η υφαντική, κυρίως λόγω της εύθραυστης φύσης των εργαλείων που χρησιμοποιήθηκαν και της εύκολης φθοράς των προϊόντων.

<https://www.arch.cam.ac.uk/research/projects/archived-projects/origins-weaving-project>

ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

- ❧ Ερευνητικά δεδομένα καταδεικνύουν τη χρήση συγκεκριμένων φυτών ή μερών του φυτού (π.χ. σπαθόχορτο, τσουκνίδα, σημύδα, εσωτερικός φλοιός δέντρων) στην ύφανση και την παραγωγή καλαθιών, κορδονιών και δικτυών. Σταδιακά, η χρήση φυτικών και ζωικών ινών από το φυσικό περιβάλλον του ανθρώπου παρείχε την κύρια πηγή ρουχισμού.
- ❧ Επιπλέον, αρχαιολογικά ευρήματα επιβεβαιώνουν τη γενική χρήση του γνεσίματος και της ύφανσης και τη γνώση ζωικών και φυτικών ινών.
- ❧ Οι πρώτοι πειραματισμοί του ανθρώπου της εποχής του Λίθου με κορδόνια και κλωστές οδήγησαν στα πρώτα υφαντά. Σταδιακά, οι άνθρωποι ανέπτυξαν μεγάλη ικανότητα στην ύφανση υφασμάτων.
- ❧ Κάθε νοικοκυριό παρήγαγε ύφασμα για τις δικές του ανάγκες. Η υφαντική αποτέλεσε μια δραστηριότητα που σχετίζεται με την οικογενειακή μονάδα για χιλιάδες χρόνια.
- ❧ Η δημιουργία ενός υφάσματος προϋποθέτει:
 - I. την επιλογή των καταλληλότερων φυσικών ινών (π.χ. από φυτά ή ζώα),
 - II. τη συγκομιδή και το γνέσιμο των ινών σε νήματα ή κλωστές,
 - III. την ύφανση (ή το πλέξιμο) των υφασμάτων/ρούχων.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

- ❧ Οι άνθρωποι της εποχής του Λίθου έπλεκαν δίκτυα, καλάθια, χαλιά και ζώνες από καλάμια, χόρτα και λωρίδες από δέρματα ζώων. Αυτό οδήγησε στη δημιουργία υφασμάτων που χρησίμευαν ως ρούχα.
- ❧ Τα υφάσματα αυτά χρησιμοποιήθηκαν επίσης ως χαλιά και κουβέρτες για να επενδύσουν τα σπίτια και να καλύψουν τα χώματα και τα πέτρινα δάπεδα.
- ❧ Αργότερα, τα υφάσματα χρησιμοποιήθηκαν για να κατασκευαστούν σημαίες και λάβαρα, αλλά και μη στρατιωτικά είδη ένδυσης (π.χ. τελετουργικά ρούχα), που έφεραν σύμβολα κράτους ή ηγεσίας.
- ❧ Τα υφάσματα στην αρχαιότητα υφαίνονταν κυρίως από λινό, βαμβάκι, μαλλί και μετάξι.
- ❧ Καθώς οι πολιτισμοί εξελίχθηκαν, οι πρώτες ύλες (ίνες/νήματα) και οι διαφορετικές μέθοδοι και μοτίβα που εφευρέθηκαν για την ύφανση ταξίδεψαν σε διάφορα μέρη του κόσμου, με αποτέλεσμα να ανταλλάσσονται ιδέες και γνώσεις μεταξύ ανθρώπων και πολιτισμών.

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

- ❁ Στο Τζάρμο, στο βορειοανατολικό Ιράκ, υπάρχουν ενδείξεις υφασμένου υφάσματος που χρονολογείται περίπου από το 7000 π.Χ., αλλά και στο Ναχάλ Χεμάρ, στην έρημο της Ιουδαίας, υπάρχει επίσης ένδειξη υφασμένου υφάσματος περίπου από το 6500 π.Χ.
- ❁ Δείγματα απλών λινών υφασμάτων ταφής αποδεικνύουν ότι η ύφανση με λινάρι υπήρχε περίπου το 6000 π.Χ. στο Catal Hüyük, τοποθεσία νεολιθικής πόλης στην περιοχή Ικόνιο της Ανατολίας. Στην ίδια αρχαία πόλη, βρέθηκαν βάρη αργαλειού, χρονολογημένα ακόμη νωρίτερα, περίπου το 7000 π.Χ.
- ❁ Υπάρχουν και ευρήματα από τη Μεσολιθική και την Παλαιολιθική εποχή που ανακτήθηκαν σε τοποθεσίες στην Ανατολική Ευρώπη, όπως μικροσκοπικές ποσότητες υπολειμμάτων ινών.

Good, 2001

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

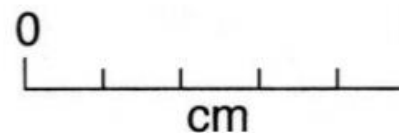
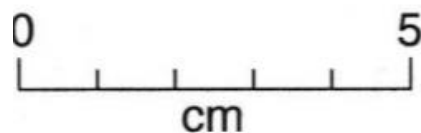
- ❧ Η ανάπτυξη των μορφών ύφανσης αποτελεί την «ανθρώπινη επανάσταση» στην Παλαιολιθική εποχή.
- ❧ Στοιχεία ένδυσης που απεικονίζονται στις λεγόμενες «Αφροδίτες», ειδώλια που βρέθηκαν στην Παλαιολιθική Ευρασία, καθώς και θραύσματα αργίλου με αποτυπώματα υφασμάτων, κατέδειξαν τη χρήση φυτικού υλικού στην παραγωγή αντικειμένων όπως φούστες, ζώνες, καπέλα, κορδέλες για το κεφάλι και κολιέ.
- ❧ Η παρουσία εργαλείων ύφανσης που χρησιμοποιούνταν στην παραγωγή υφαντουργικών προϊόντων σε συγκεκριμένες τοποθεσίες Παλαιολιθικών οικισμών στη Ρωσία επιβεβαίωσε συγκεκριμένες περιοχές που εμφανίζουν δραστηριότητες που σχετίζονται με την υφαντική.
- ❧ Αποτυπώματα σε πηλό, σκαλίσματα σε ειδώλια, καθώς και αυτά τα εργαλεία αποτελούν την πρώτη φυσική απόδειξη της ύπαρξης της υφαντικής.

(Demeshenko, 2006; Soffer et al., 2000)

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

Παλαιολιθική
«Αφροδίτη», ειδώλιο

Soffer et al., 2000

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

- 🌀 Στην αρχαία Μεσοποταμία, στην Ασία, οι γυναίκες ήταν πολύ ικανές κλώστριες και υφάντρες. Ύφαιναν ορθογώνια υφάσματα, αρκετά μεγάλα για να καλύψουν το σώμα.
- 🌀 Οι άντρες συμμετείχαν επίσης στη διαδικασία της ύφανσης, καθώς έβαφαν τις ίνες και έκαναν το φινίρισμα των υφασμάτων.
- 🌀 Τα μάλλινα ήταν τα πιο συνηθισμένα υφάσματα που βρέθηκαν στη Μεσοποταμία.
- 🌀 Υφασμένα ρούχα απεικονίζονται σε αγάλματα που βρέθηκαν από εκείνη την εποχή.

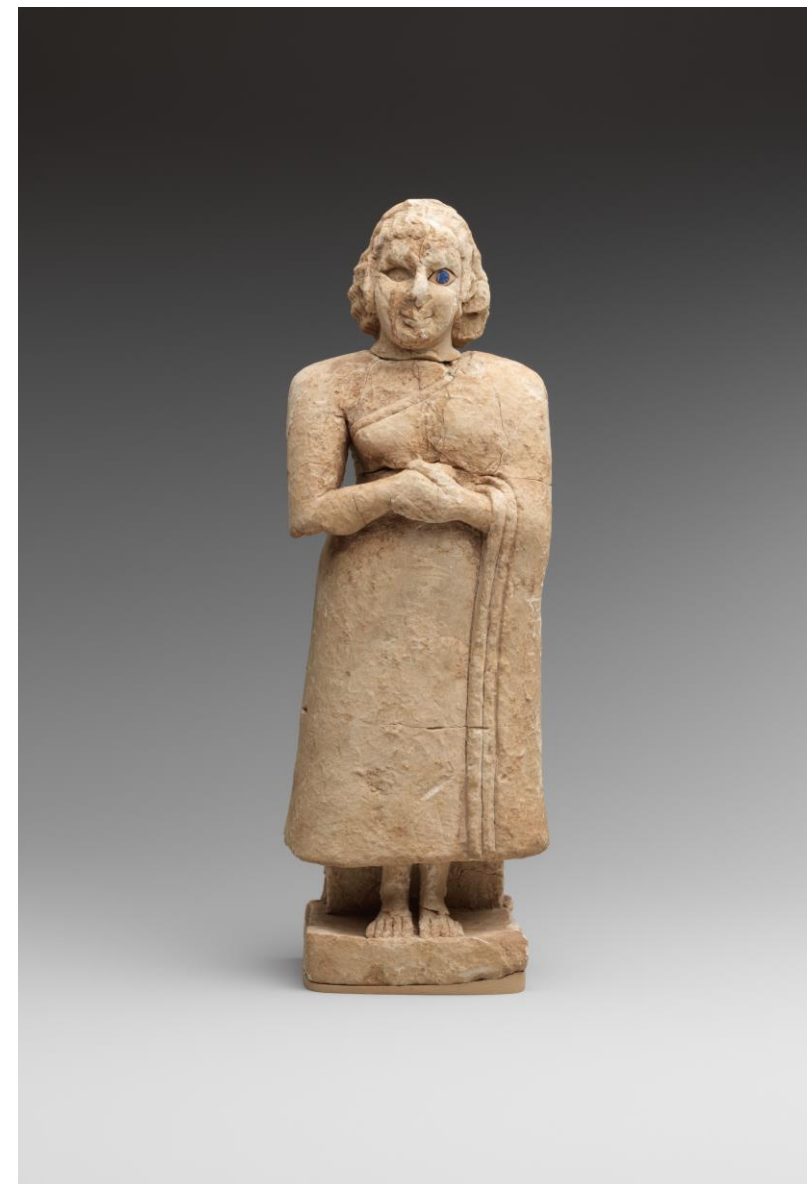
Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

Γυναικείο Ειδώλιο

Σουμεριακός Πολιτισμός (περίπου 2.600-2.500 π.Χ.)

Μητροπολιτικό Μουσείο Τέχνης, Νέα Υόρκη
Rogers Fund, 1962 (62.70.2)

<https://www.metmuseum.org/blogs/collection-insights/2020/art-for-resilience>

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

Ανδρικό ειδώλιο
Σουμεριακός Πολιτισμός (περίπου 2.900-2.600
π.Χ.)

Μητροπολιτικό Μουσείο Τέχνης, Νέα Υόρκη

<https://www.metmuseum.org/art/collection/search/323735>

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

- ☼ Μερικά από τα παλαιότερα ευρήματα είναι υπολείμματα υφασμάτων που βρέθηκαν σε τάφους της αρχαίας Αιγύπτου. Αυτά τα «υφάσματα» έχουν διατηρηθεί χάρη στο ξηρό κλίμα και την άμμο της ερήμου της Σαχάρας.
- ☼ Η παραγωγή υφαντών αποτέλεσε σημαντικό επίτευγμα στην αρχαία Αίγυπτο, με αντίκτυπο τόσο στη θρησκεία, όσο και στο εμπόριο. Οι εξελίξεις στη γεωργία συνέβαλαν στην πρόοδο της παραγωγής υφαντουργικών προϊόντων.
- ☼ Η σημασία της υφαντικής παράδοσης στην αρχαία Αίγυπτο επιβεβαιώνεται ακόμα από την ανακάλυψη της αναπαράστασης ενός αργαλειού σε μια πλάκα από τερακότα, που χρονολογείται από το 4400 π.Χ., και από έναν οριζόντιο αργαλειό στο έδαφος που πρωτοεμφανίστηκε γύρω στο 3000 π.Χ.

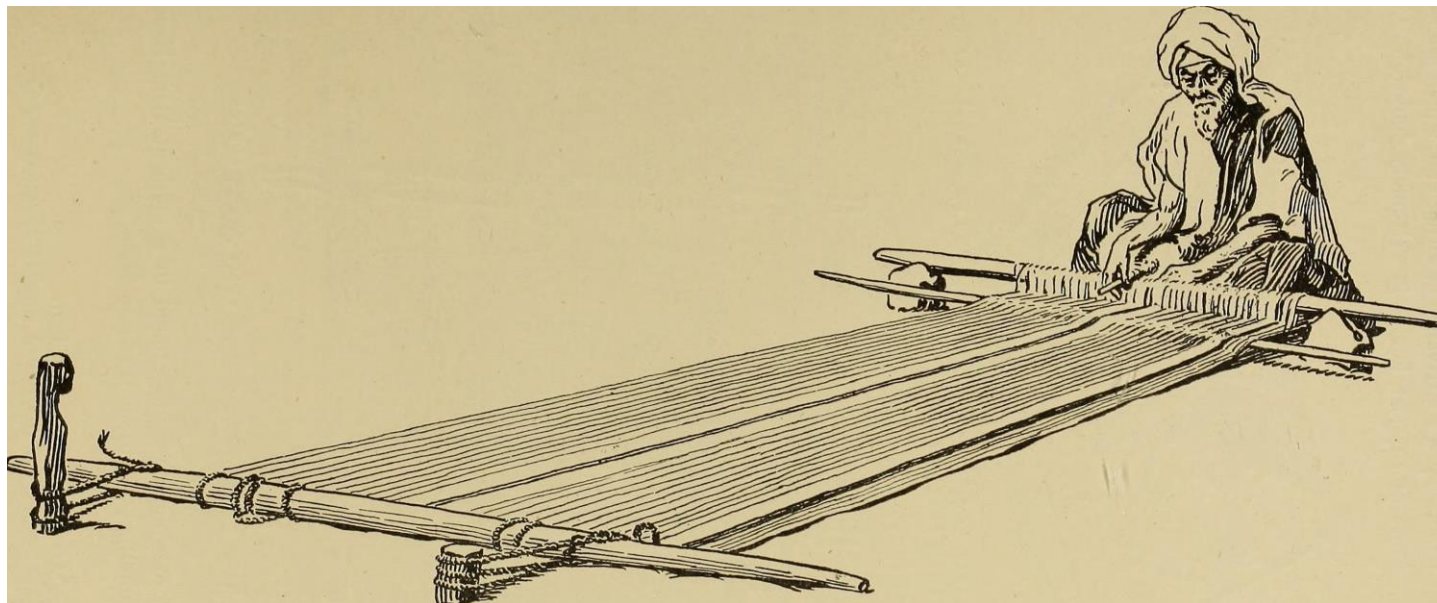
<https://www.arch.cam.ac.uk/research/projects/archived-projects/origins-weaving-project>

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

Ο οριζόντιος αργαλειός, γνωστός ήδη από τη Νεολιθική περίοδο, είναι ο παλαιότερος τύπος αργαλειού που χρησιμοποιήθηκε στην Αίγυπτο.

Σε αυτόν τον αργαλειό, το στημόνι τοποθετείται οριζόντια μεταξύ δύο δοκών και συγκρατείται τεντωμένο από μανταλάκια στο έδαφος.

Ο υφαντής γονατίζει και πρέπει να προχωράει προς τα μπρος, καθώς υφαίνεται το ύφασμα, είτε κάθετα δίπλα σε αυτό, είτε πάνω του (Mossakowska-Gaubert, 2020).

<https://www.artemorbida.com/brief-history-of-weaving/?lang=en>

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

Προϊστορικός Οριζόντιος Αργαλειός

<https://www.youtube.com/watch?v=ZqffpRu3K-g>

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

- ❧ Οι Αιγύπτιοι διακρίθηκαν για την ικανότητά τους στο γνέσιμο και την ύφανση του λινού.
- ❧ Υφαντά από λινάρι, που χρονολογούνται από το 5000 π.Χ., έχουν βρεθεί στο Φαγιούμ της Αιγύπτου. Η πρώτη φυτική ίνα που χρησιμοποιήθηκε στην αρχαία Αίγυπτο και ήταν πολύ διαδεδομένη, ήταν το λινάρι, το οποίο αντικαταστάθηκε από το μαλλί περίπου το 2000 π.Χ.
- ❧ Οι τεχνικές βαφής βελτιώθηκαν επίσης, με τον χρόνο.
- ❧ Το **μπατίκ**, μια ανθεκτική στο κερί βαφή για τα υφάσματα, χρησιμοποιήθηκε στην Αίγυπτο τον 4ο αιώνα π.Χ.
- ❧ Οι Αιγύπτιοι χρησιμοποίησαν την τεχνική μπατίκ σε υφάσματα που έφτιαχναν για να τυλίξουν τις μούμιες.
- ❧ Το **μπατίκ** είναι μια τεχνική που χρησιμοποιεί ζεστό κερί ανθεκτικό στη βαφή για να "σχεδιάσει" μοτίβα και σχέδια στο ύφασμα. Όταν το κερί κρυώσει, το ύφασμα βυθίζεται στη βαφή. Στη συνέχεια, το βαμμένο κομμάτι υφάσματος τοποθετείται σε βραστό νερό για να αφαιρεθεί το κερί. Τα ακανόνιστα μοτίβα των ρωγμών σχηματίζονται όταν το κερί ψύχεται και αυτές εμφανίζονται ως μέρος του σχεδίου. Αυτές οι ακανόνιστες ρωγμές είναι μοναδικές στο κάθε ύφασμα.

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

Η ιστορία του Μπατίκ

<https://www.facebook.com/magicalartbyhumanhand/videos/379948893151169/>

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

- ✿ Ανασκαφές έφεραν στο φως καμένα ξύλινα πλαίσια αργαλειών και σειρές από αργιλώδη βάρη αργαλειού σε πολλά σπίτια στην Αίγυπτο.
- ✿ Αυτοί οι αργαλειοί ήταν «σταθμισμένοι», αφού τα νήματα στον μακρύ άξονα της ύφανσης (το στημόνι) ήταν τεντωμένα κάθετα με βάρη. Το πέρασμα του νήματος (του υφαδιού) οριζόντια μέσα και έξω από το στημόνι δημιουργήσε την ύφανση.
- ✿ Εκείνη την εποχή, οι κύριες ίνες που χρησιμοποιούνταν για την ύφανση ήταν το μαλλί του προβάτου και της κασίκας και το λινάρι, ένα ινώδες φυτό που χρησιμοποιούνταν για την κατασκευή λινών υφασμάτων.
- ✿ Πριν να μετατραπεί σε νήμα, το μαλλί έπρεπε να πλυθεί, να καθαριστεί και να χτενιστεί για να ισιώσει. Στη συνέχεια, οι ίνες γνέθονταν και περιπλέκονταν μεταξύ τους, ώστε να δημιουργήσουν ένα μακρύ, ομοιόμορφο νήμα. Συνήθως χρησιμοποιούνταν υφαντικά βάρη για αυτήν την εργασία. Τα νήματα τεντώνονταν πάνω στον αργαλειό, για να υφανθούν σε ρούχα.

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

<https://www.egypttoday.com/Article/4/89664/What-you-may-not-know-about-types-of-Linen-Fabrics>

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

Επίδειξη του αρχαίου αργαλειού στην υφαντική

<https://www.youtube.com/watch?v=KPqnA-bxk2I>

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

- Στους πρώτους αργαλειούς έπρεπε να δουλεύουν ένα ή δύο άτομα.
- Μέχρι το 700 μ.Χ., οριζόντιοι και κάθετοι αργαλειοί μπορούσαν να βρεθούν στην Ασία, την Αφρική και την Ευρώπη.
- Εκείνη την εποχή εμφανίστηκε επίσης ο αργαλειός με πετάλια για τον χειρισμό του. Αυτό το είδος αργαλειού εμφανίστηκε για πρώτη φορά στη Συρία, το Ιράν και τα ισλαμικά μέρη της Ανατολικής Αφρικής.
- Πολλές θρησκείες αναγνώρισαν τη σημασία της ύφανσης.
- Η Αγία Γραφή αναφέρει τον αργαλειό και την υφαντική σε πολλά σημεία.
- Το Ισλάμ απαιτούσε από τους πιστούς να καλύπτονται από τον λαιμό έως τον αστράγαλο, γεγονός που αύξησε τη ζήτηση υφασμάτων.
- Τέλος, στην Αφρική, οι πλούσιοι φορούσαν βαμβακερά ρούχα, ενώ οι φτωχότεροι έπρεπε να φορούν μάλλινα ρούχα.

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ - ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΑ

- ❁ Ο όρος εικονογραφία περιλαμβάνει όλα τα αρχαιολογικά ευρήματα με εικονογραφικές αναπαραστάσεις, όπως τοιχογραφίες, γλυπτά, αγγειογραφίες, ψηφιδωτά, εικονιστικές ή άλλες παραστάσεις σε νομίσματα κ.λπ.
- ❁ Η εικονογραφία είναι μια από τις βασικές πηγές πληροφοριών για τα αρχαία υφάσματα και την παραγωγή τους, τις τεχνικές που χρησιμοποιούνταν, καθώς και την κοινωνική πτυχή της υφαντικής.
- ❁ Η εικονογραφία είναι επίσης μια πηγή γνώσης για την αρχαία μόδα και τα ρούχα. Για παράδειγμα, τα ρούχα που φορούσαν οι γυναίκες στον Μινωικό Πολιτισμό είναι πολύ διαφορετικά από αυτά που φορούσαν οι γυναίκες στην Αθήνα του 5ου αιώνα π.Χ.

<https://artextiles.org/en/content/iconography>

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ - ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΑ

- ☼ Συνήθως, συνδυάζουμε στοιχεία από την εικονογραφία με αυτά από γραπτές πηγές, για να αντλήσουμε πληροφορίες για τα αρχαία υφάσματα, όπως τα είδη των υφασμάτων, την παραγωγή τους και τη ραφή που είναι απαραίτητη για την κατασκευή κάθε τύπου ρούχου.
- ☼ Μπορούμε επίσης να βρούμε πληροφορίες σχετικά με τα χρώματα (π.χ., από αρχαίες τοιχογραφίες που απεικονίζουν ντυμένα άτομα) και τις τεχνικές φινιρίσματος των υφασμάτων. Για παράδειγμα, στην Κλασική περίοδο, εκτός από τη διακόσμηση με γεωμετρικά σχέδια, υπήρχαν και άλλα διακοσμητικά στοιχεία όπως κρόσσια, μόνιμες πίεςτες και μεταλλικές διακοσμήσεις.
- ☼ Επιπλέον, μπορούμε να διακρίνουμε τα υφάσματα σε παχιά και βαριά και λεπτά και διάφανα, που επιτρέπουν στο ανθρώπινο σώμα να φαίνεται. Τέτοια διαφανή ενδύματα απεικονίζονται στις τοιχογραφίες του Ακρωτηρίου της Θήρας, καθώς και σε αρκετά αγγεία της Κλασικής περιόδου.

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ - ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΑ

“Ο Πρίγκηπας των Κρίνων”,
Τοιχογραφία, Μινωικός
Πολιτισμός, Κνωσός (1550-
1450 π.Χ.)

Αρχαιολογικό Μουσείο
Ηρακλείου

<https://giacobbegiusti9.wordpress.com/category/national-archaeological-museum-athens/>

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ - ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΑ

«Ταυροκαθάψια», Τοιχογραφία

Μινωικός Πολιτισμός

Κνωσός (περίπου 1400 π.Χ.)

Αρχαιολογικό Μουσείο Ηρακλείου

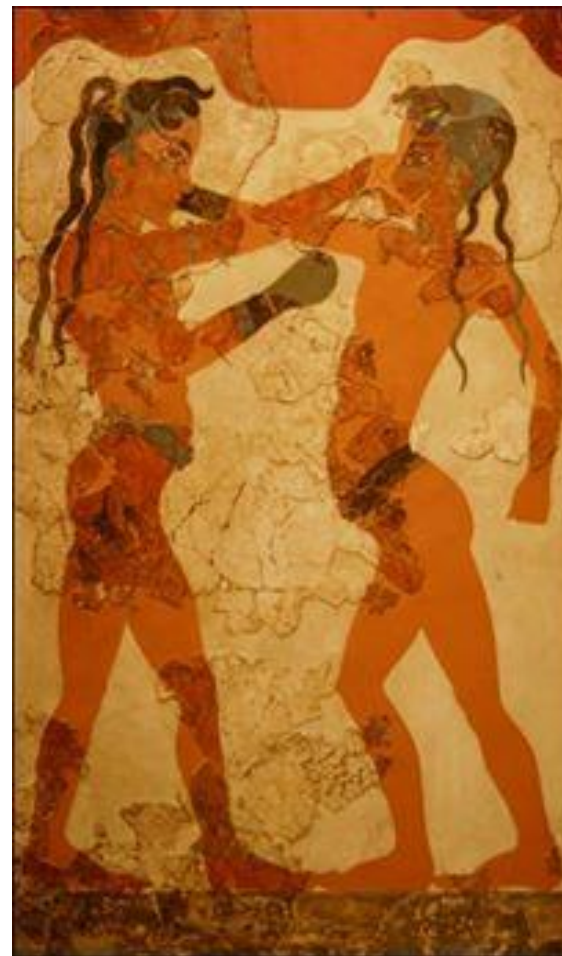
<https://smarthistory.org/bull-leaping-fresco/>

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ - ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΑ

«Η Τοιχογραφία των Πυγμάχων», Ακρωτήρι
Θήρας (Σαντορίνη)

Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο Αθηνών

https://en.wikipedia.org/wiki/Wall_Paintings_of_Thera

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ - ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΑ

Συλλέκτρια κρόκου (Κροκοσυλλέκτριες)
Τοιχογραφία από το Ακρωτήρι Θήρας
(Σαντορίνη)

https://en.wikipedia.org/wiki/Wall_Paintings_of_Thera

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ - ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΑ

Το σπίτι των Κυριών
Τοιχογραφία από το Ακρωτήρι, Θήρα (Σαντορίνη)
Περίπου 1700 π.Χ.
Μουσείο Προϊστορικής Θήρας, Σαντορίνη
<http://www.fira-santorini.com/prehistoric-thera-museum-photos.html>

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ - ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΑ

Παράσταση πόλης
Τοιχογραφία από το Ακρωτήρι,
Θήρα (Σαντορίνη)

https://en.wikipedia.org/wiki/Wall_Paintings_of_Thera

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

Μαρμάρινα ταφικά ειδώλια νέας και
μικρού κοριτσιού (Αθήνα)
(περίπου 320 π.Χ.)

Μητροπολιτικό Μουσείο Τέχνης Νέα Υόρκη

<https://www.metmuseum.org/art/collection/search/254508>

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

Η Πεπλοφόρος

Αθήνα (περίπου 530 π.Χ.)

Μουσείο Ακρόπολης

<https://theacropolismuseum.gr/en/statue-kore-eplos-kore>

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

Κρατήρας

Αθήνα, περ. 440 π.Χ.

Μητροπολιτικό Μουσείο Τέχνης
Νέα Υόρκη

<https://www.metmuseum.org/art/collection/search/252973>

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

Αριστερά: Μία από τις
έξι Καρυάτιδες, που
έκλεψε ο Λόρδος
Έλγιν (αρχές 19ου
αιώνα) από το
Ερέχθειο και εκτίθεται
στο Βρετανικό
Μουσείο στο Λονδίνο

Δεξιά: Καρυάτιδες,
Μουσείο Ακρόπολης,
Αθήνα

<https://en.wikipedia.org/wiki/Caryatid>

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ - ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΑ

- ✿ Η εικονογραφία παρέχει πληροφορίες και για άλλες χρήσεις των υφασμάτων, εκτός από τα ρούχα. Τα υφάσματα κατασκευάζονταν σε διαφορετικές μορφές για να εξυπηρετήσουν διάφορες ανάγκες, όπως κλινοσκεπάσματα, χαλιά, σκηνές, πανιά κ.ά.
- ✿ Η εικονογραφία, επίσης, μας ενημερώνει και για τεχνικά θέματα της υφαντικής παραγωγής. Για παράδειγμα, η διαδικασία του γνέσματος ήταν ένα αγαπημένο θέμα για τους ζωγράφους αγγείων της 1ης χιλιετίας π.Χ. και ακόμη περισσότερο για εκείνους της κλασικής περιόδου. Η ύφανση στον αργαλειό με στημόνι ή σε ένα μικρό φορητό αργαλειό απεικονιζόταν λιγότερο συχνά στην αρχαία τέχνη. Ωστόσο, υπάρχουν αναπαραστάσεις σκηνών παραγωγής υφαντών με τις γυναίκες να συμμετέχουν σε διαφορετικά στάδια κατασκευής υφασμάτων.

<https://artextiles.org/en/content/iconography>

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ - ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΑ

- ❖ Η μελέτη και η ερμηνεία της εικονογραφίας δεν είναι πάντα απλή. Υπάρχουν περιπτώσεις που τα εικονογραφικά στοιχεία δεν μπορούν να αναγνωριστούν εύκολα, καθώς εξαρτώνται από τις καλλιτεχνικές συμβάσεις της συγκεκριμένης υπό μελέτη περιόδου.
- ❖ Για παράδειγμα, ορισμένα μοτίβα σε ενδύματα μπορεί να είναι δύσκολο να αναγνωριστούν ή να μην είμαστε σε θέση να ταυτοποιήσουμε τη συγκεκριμένη τεχνική ύφανσης σε ένα ένδυμα, όπως συμβαίνει με πλέγματα διαγώνιων γραμμών.

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

Αγγείο
Μουσείο Τέχνης (RISD), Πρόβιντενς

RISD 25.087

Perseus Digital Library Image

<http://www.perseus.tufts.edu/hopper/image?img=1990.03.0191>

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ - ΓΡΑΠΤΕΣ ΠΗΓΕΣ

- ❁ Οι *γραφτές πηγές* προσφέρουν πολλές πληροφορίες για τα αρχαία ελληνικά υφάσματα.
- ❁ Ανάλογα με το είδος τους, τα κείμενα και οι επιγραφές περιγράφουν κυρίως τη χρήση και πιο σπάνια την επεξεργασία των πρώτων υλών για την ύφανση, τη λειτουργία των υφαντικών εργαλείων, τα χρώματα και τα σχέδια των υφασμάτων, καθώς και ορισμένα χαρακτηριστικά τους, όπως τα διακοσμητικά σχέδια, τις τεχνικές και τους τρόπους βελτίωσής τους.
- ❁ Οι κλασικές γραπτές πηγές μπορούν να χωριστούν σε λογοτεχνικά κείμενα, συγκεκριμένα τεχνικά εγχειρίδια και διοικητικά έγγραφα.
- ❁ Ο Πλάτωνας συχνά χρησιμοποιεί σκηνές με το γνέσιμο ινών και την ύφανσή τους ως μεταφορές, για να εξηγήσει πιο παραστατικά το θέμα στο οποίο αναφέρεται. Ιστορικοί, όπως ο Ηρόδοτος και ο Ξενοφών, παρέχουν πληροφορίες για τους τύπους ενδυμάτων και τις διακοσμήσεις τους. Ο φιλόσοφος Θεόφραστος προσφέρει πολύτιμες πληροφορίες για τις βαφές των υφασμάτων. Τέλος, στα έργα του Αριστοφάνη, βρίσκουμε πληροφορίες για την παραγωγή και το εμπόριο των υφασμάτων. Περισσότερες τέτοιες πληροφορίες μπορεί κάποιος να βρει και σε άλλες γραπτές πηγές που προέρχονται από το θέατρο, τις πολιτικές ή δικαστικές ομιλίες, την ποίηση, τη φιλοσοφία και την ιστορία.

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ - ΓΡΑΠΤΕΣ ΠΗΓΕΣ

- ❁ Οι επιγραφές αποτελούν ένα άλλο σώμα πληροφοριών σχετικά με την παραγωγή και την τεχνολογία της υφαντικής. Είναι ιδιαίτερα σημαντικές για τη μελέτη της κοινωνικής οργάνωσης, παρέχοντας πολυάριθμους όρους επαγγελμάτων που σχετίζονται με την υφαντική, αλλά και πληροφορίες σχετικά με την ανταλλαγή και το εμπόριο πρώτων υλών και τελικών προϊόντων. Για παράδειγμα, σε αναθηματική επιγραφή του 4^{ου} αιώνα π.Χ. στο ναό της θεάς Αρτέμιδος στη Βραυρώνα, προσφέρονται πληροφορίες για πρώτες ύλες υφασμάτων και ενδυμάτων, για είδη ρούχων και χρώματα, αλλά και για διάφορες διακοσμητικές τεχνικές.
- ❁ Ωστόσο, για την αποφυγή παρανοήσεων, λόγω της πολυσημίας της τεχνικής ορολογίας στην ελληνική γλώσσα και της εξέλιξης και διαφοροποίησης κάποιων νοημάτων με την πάροδο του χρόνου, ο σύγχρονος αναγνώστης πρέπει να είναι ιδιαίτερα προσεκτικός όταν προσπαθεί να ερμηνεύσει κάποιους όρους.

<https://artextiles.org/en/content/written-sources>

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ - ΓΡΑΠΤΕΣ ΠΗΓΕΣ

“Ελάτε να υφάνουμε”
Ένα εκπαιδευτικό
πρόγραμμα από το
Μουσείο Μετάξης, στο
Σουφλί της
Θράκης

Πολιτιστικό Ίδρυμα
Ομίλου Πειραιώς

Έτος: 2010

Σύμβολα της Γραμμικής Β.

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΥΦΑΣΜΑΤΩΝ

- ✿ Υπολείμματα υφασμάτων είναι εξαιρετικά σπάνια στους αρχαιολογικούς χώρους, σε σύγκριση με άλλα αντικείμενα πιο ανθεκτικής φύσης, όπως κεραμικά ή μέταλλα.
- ✿ Τα υφάσματα δεν είναι ανθεκτικά και λόγω του ότι φθείρονται εύκολα δεν τα βρίσκουμε συχνά σε καλή κατάσταση· αυτό συμβαίνει μόνο όταν οι συνθήκες που επικρατούν είναι πολύ καλές.
- ✿ Δυστυχώς, ανακαλύπτονται συχνότερα σε κρύπτες ή τάφους, όπου έχουν μείνει για μερικές χιλιάδες χρόνια εκτεθειμένα στην υγρασία, σε ακραίες θερμοκρασίες, σε μύκητες και μικρόβια.
- ✿ Ειδικά στην Ευρώπη, τα διατηρημένα υφάσματα είναι αρκετά σπάνια.

(Cybulska & Maik, 2007)

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΥΦΑΣΜΑΤΩΝ

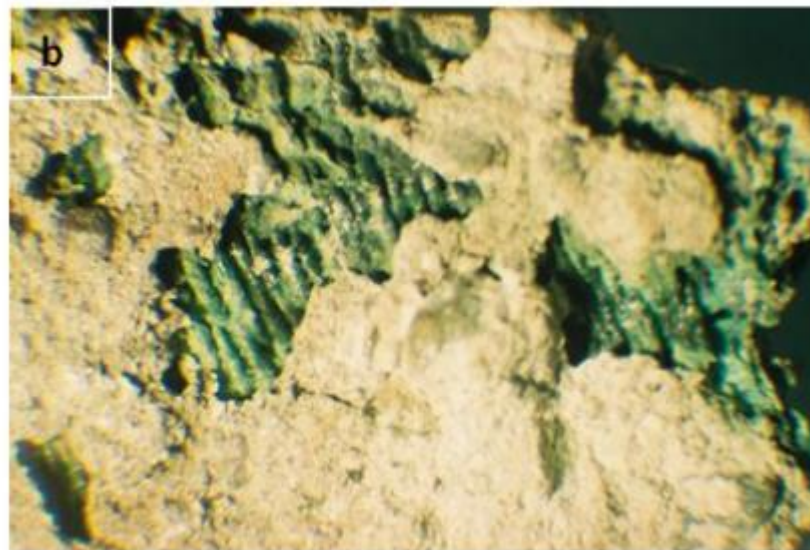
- ❧ Οι ευρωπαϊκές χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Μεσογείου, μεταξύ του 1000 και 400 π.Χ., χαρακτηρίζονταν από μια δυναμική αλλαγή με κύρια χαρακτηριστικά τη μετακίνηση ανθρώπων και αγαθών, την παραγωγή πλούτου, την αστικοποίηση και την εξειδίκευση των τεχνών.
- ❧ Η Σουζάνα Χάρις (2012) πρότεινε την έννοια της «κουλτούρας του υφάσματος», στηριζόμενη στην ιδέα ότι όλες οι κοινωνίες χρησιμοποιούν υλικά από ύφασμα, αλλά ο τρόπος που το έκαναν ήταν συγκεκριμένος για τον κάθε πολιτισμό.
- ❧ Παρόλο που τα αρχαιολογικά υφάσματα είναι σχετικά σπάνια ευρήματα στις ευρωπαϊκές χώρες της Μεσογείου, τα θραύσματα που έχουν σωθεί είναι ως επί το πλείστον σε οрукτοποιημένη μορφή.

Gleba, 2017

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΥΦΑΣΜΑΤΩΝ

- ☼ Αν και οι περιβαλλοντικές συνθήκες που επικρατούσαν στην Ελλάδα δεν ήταν γενικά υπέρ της διατήρησης των οργανικών υλικών, υπάρχουν περιστάσεις που μπορούν να επιβραδύνουν σημαντικά τη φθορά.
- ☼ Για παράδειγμα, η παρουσία ενός άλλου υλικού (π.χ. κάποιο ορυκτό) μπορεί να βοηθήσει στη διατήρηση των υφασμάτων (ορυκτοποίηση), καθώς και η μερική καύση των υφασμάτων που οδηγεί στην απανθράκωσή τους.
- ☼ Η διαδικασία συντήρησης ενός υφάσματος με τη βοήθεια ενός ορυκτού (και πιο σπάνια ενός κεραμικού) είναι γνωστή ως ορυκτοποίηση. Τέτοια υφάσματα έχουν βρεθεί στα Καλύβια (5ος αιώνας π.Χ.) και στη Γλυφάδα (3ος με 4ος αιώνας μ.Χ.) (*Spantidaki & Moulhérat, 2004; Moulhérat & Spantidaki, 2007*).
- ☼ Ομοίως, στη διαδικασία της απανθράκωσης, οι υφαντικές ίνες μετατρέπονται σε άνθρακα. Αυτή είναι μια μη αναστρέψιμη χημική αντίδραση ημιτελούς καύσης, παρόμοια με τη διαδικασία του ξύλου που γίνεται κάρβουνο. Τα απανθρακωμένα υφάσματα είναι μαύρα και πολύ εύθραυστα, αλλά τα μικρά μήκη ινών μπορεί να παραμείνουν σχεδόν ανέπαφα (*Ryder, 2000*).

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΥΦΑΣΜΑΤΩΝ

Τμήματα από υφάσματα: α. ολόκληρη η εικόνα & β.
λεπτομέρειες

Η παρατήρηση με το στερεομικροσκόπιο ανέδειξε τα δομικά στοιχεία του υφαντικού υλικού

<https://textilerestorationconservation.com/2016/09/08/mineralization-textiles-archaeological-context-case-study/>

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΥΦΑΣΜΑΤΩΝ

Ινστιτούτο McDonald για
την Αρχαιολογική Έρευνα,
Πανεπιστήμιο Καίμπριτζ,
Αγγλία

Gleba, 2017

Σιδερένια καρφίτσα φορέματος με αρκετά και
διαφορετικά ορυκτοποιημένα υφάσματα διατηρημένα
σε στρώσεις (Εικόνα: από τη Margarita Gleba)

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΥΦΑΣΜΑΤΩΝ

Από την Εταιρεία Προώθησης των
Ελληνικών Σπουδών και τη Βρετανική
Σχολή Αθηνών

Spantidaki & Margariti, 2017

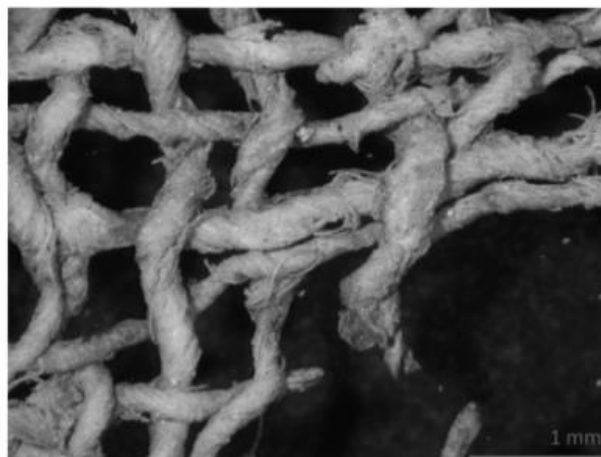

Αμοργός: Τμήμα σχοινιού από ορυκτοποιημένο
εύρημα του 4^{ου} αιώνα μ.Χ.
Εικόνα: Christina Margariti

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΥΦΑΣΜΑΤΩΝ

Από την Εταιρεία Προώθησης των
Ελληνικών Σπουδών και τη Βρετανική
Σχολή Αθηνών

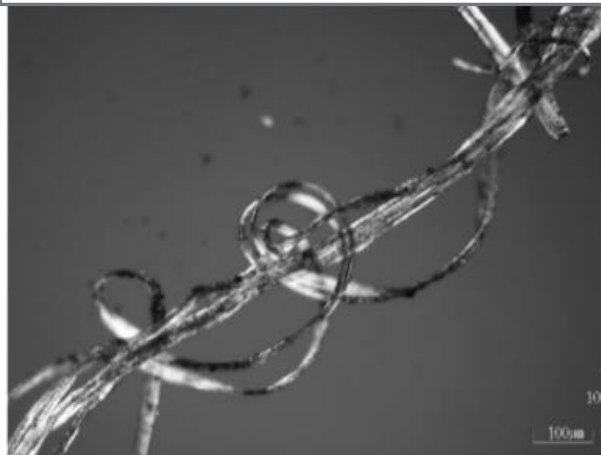
Spantidaki & Margariti, 2017

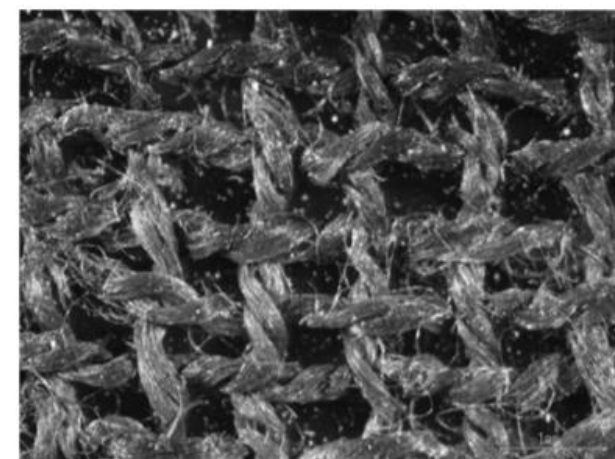
Μαραθώνας: Παράδειγμα
πυκνοϋφασμένων νημάτων του 5^{ου}
αι. π.Χ. - ARTEX

Μυκήνες: Λεπτομέρεια από ύφασμα -
ARTEX

Κεραμεικός: Άποψη νημάτων του 5^{ου}
αι. π.Χ. στο οπτικό μικροσκόπιο -
ARTEX

Θήβα: Στερεοσκοπική εικόνα
νημάτων 13^{ου} αι. π.Χ. - ARTEX

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΥΦΑΣΜΑΤΩΝ

- ❧ Τα ορυκτοποιημένα ευρήματα προέρχονται από τάφους που περιείχαν σιδερένια ή χάλκινα αντικείμενα τα οποία βρίσκονταν κοντά στα υφάσματα.
- ❧ Τέτοια αντικείμενα που έχουν βρεθεί σε πολλούς τάφους είναι προσωπικά στολίδια, όπως καρφίτσες ή ζώνες.
- ❧ Αυτά τα ευρήματα μπορούν να παρέχουν σημαντικές πληροφορίες σχετικά με τη δομή των αρχαίων υφασμάτων, συμπεριλαμβανομένων των διαφόρων τεχνικών παραμέτρων τους.
- ❧ Χρησιμοποιώντας προηγμένες μεθόδους, όπως η ηλεκτρονική μικροσκοπική σάρωση, είναι συχνά δυνατό να προσδιοριστεί η φύση της ίνας.

(Gleba 2008, 2014)

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΥΦΑΣΜΑΤΩΝ

Ινστιτούτο McDonald για
την Αρχαιολογική Έρευνα,
Πανεπιστήμιο Καίμπριτζ,
Αγγλία

Gleba, 2017

Ευρήματα από την Ελλάδα: Κνωσός, 8^{ος} αι. π.Χ. (πάνω αριστερά και δεξιά),
Κορωπί Αττικής 5^{ος} αι. π.Χ. (κάτω αριστερά), Ερέτρια, 7^{ος} αι. π.Χ. (κάτω δεξιά).
Εικόνα: από τη Margarita Gleba

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΥΦΑΣΜΑΤΩΝ

- ☼ Στην Ελλάδα, για αρκετά χρόνια επικρατούσε η άποψη ότι δεν θα υπήρχαν σημαντικές ανακαλύψεις αρχαιολογικών υφασμάτων, λόγω του κλίματος που δεν ευνοούσε τη διατήρηση των υφασμάτων. Επιβεβαιώνοντας αυτήν την άποψη, λίγες ανακαλύψεις αρχαίων υφασμάτων πραγματοποιήθηκαν μέχρι τα μέσα του 20ού αιώνα (π.χ. ύφασμα που βρέθηκε στην Ελευσίνα).
- ☼ Ωστόσο, αυτή η εικόνα άλλαξε δραματικά μετά τις εργασίες για την κατασκευή του Μετρό της Αθήνας, όπου ανακαλύφθηκαν και αρχαιολογικά υφάσματα. Αυτά τα υφάσματα σε πολύ μικρά θραύσματα, ήταν συνήθως προϊόν ορυκτοποίησης, λόγω της επαφής τους με μεταλλικά αντικείμενα. Η επιστημονική ανάλυση (που συνδυάζει σάρωση οπτικού και ηλεκτρονικού μικροσκοπίου) αυτών των ορυκτοποιημένων υφασμάτων επιτρέπει σήμερα να αναγνωρίσουμε ακόμη και τις ίνες των υφασμάτων.
- ☼ Στις μέρες μας έχουν βρεθεί περισσότερα από 100 υφάσματα στην Ελλάδα που χρονολογούνται από τη νεολιθική έως τη βυζαντινή εποχή.

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΥΦΑΣΜΑΤΩΝ

Η κατασκευή του Μετρό της Αθήνας οδήγησε σε μια μεγάλης κλίμακας αρχαιολογική ανασκαφική εργασία, σε μια έκταση περίπου 79.000 τ.μ. και αποκάλυψε περισσότερα από 50.000 αρχαία αντικείμενα.

Το Υπουργείο Πολιτισμού ενημέρωσε τους υπεύθυνους της κατασκευαστικής εταιρείας του Μετρό της Αθήνας για τη παρουσία αρχαιοτήτων στο υπέδαφος της πόλης και τους υποχρέωσε να διατηρήσουν αυτές τις αρχαιότητες.

Σήμερα, τα αρχαία αντικείμενα εκτίθενται δημόσια σε έξι σταθμούς του Μετρό, προσκαλώντας κάθε επιβάτη να τα εξετάσει και να τα θαυμάσει.

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΥΦΑΣΜΑΤΩΝ

- Αν και ο αριθμός των ευρημάτων στις ανασκαφές έχει αυξηθεί, το σύνολό τους δεν είναι αντιπροσωπευτικό της ποικιλίας της υφαντουργικής παραγωγής στην αρχαία Ελλάδα, ούτε και των υφασμάτων για καθημερινή χρήση, αφού σχεδόν κάθε εύρημα προέρχεται από κάποιο ταφικό χώρο. Επομένως, έχουμε πρόσβαση σε μια πολύ συγκεκριμένη υποομάδα της αρχαίας ελληνικής υφαντουργίας.
- Κατά συνέπεια, τα υφάσματα που ανακαλύφθηκαν αντιπροσωπεύουν ένα συγκεκριμένο είδος υφασμάτων (ταφικά), που χρησιμοποιούνται για να συνοδεύσουν τους νεκρούς στον κάτω κόσμο. Τα χαρακτηριστικά τους φανερώνουν τις προδιαγραφές που συχνά όριζε ο νόμος για τα ταφικά υφάσματα. Για τον λόγο αυτό, παρατηρούμε κάποια ομοιομορφία, όπως για παράδειγμα στη χρήση των πρώτων υλών και στις τεχνικές κλώσης και ύφανσης.

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΥΦΑΣΜΑΤΩΝ

- 🌀 Το αρχαιότερο ύφασμα που ανακαλύφθηκε στην Ελλάδα εντοπίστηκε μεταξύ άλλων ευρημάτων που χρονολογούνται γύρω στο 6000 π.Χ. στην εν εξελίξει ανασκαφή στο Σπήλαιο Δράκαινας στην Κεφαλλονιά. Η ανασκαφή αυτή διενεργήθηκε από το Υπουργείο Πολιτισμού, Εφορεία Παλαιοανθρωπολογίας και Σπηλαιολογίας, υπό τη διεύθυνση της Γεωργίας Στρατούλη (Κεφαλονιά 2012, Σπήλαιο Δράκαινας 2013).
- 🌀 Επιπλέον, υπολείμματα υφασμάτων έχουν διατηρηθεί σε λίθινα όπλα και εργαλεία της νεολιθικής περιόδου στη Θεσσαλία (Αποστολάκη 1999).
- 🌀 Ομοίως, από την 4^η χιλιετία π.Χ., βελόνα που βρέθηκε στη Μεθώνη της Νότιας Ελλάδας περιείχε κλωστή από φυτικές ίνες (Μυρτσιώτη, 2015).
- 🌀 Υπολείμματα υφασμάτων ανακαλύφθηκαν επίσης στον Προϊστορικό οικισμό του Ακρωτηρίου στη Σαντορίνη (περίπου 2.500-1.650 π.Χ.) (Spantidaki & Moulhérat, 2012), ενώ μυκηναϊκά υπολείμματα υφασμάτων ανακαλύφθηκαν σε ανασκαφή από τον 13ο αιώνα π.Χ. στη Θήβα (Margariti et al., 2010) και το πρόσφατο εύρημα υφασμάτων και σχοινιών του 8ου αιώνα μ.Χ. στα Κατάπολα της Αμοργού (Alexiou et al. 2017).

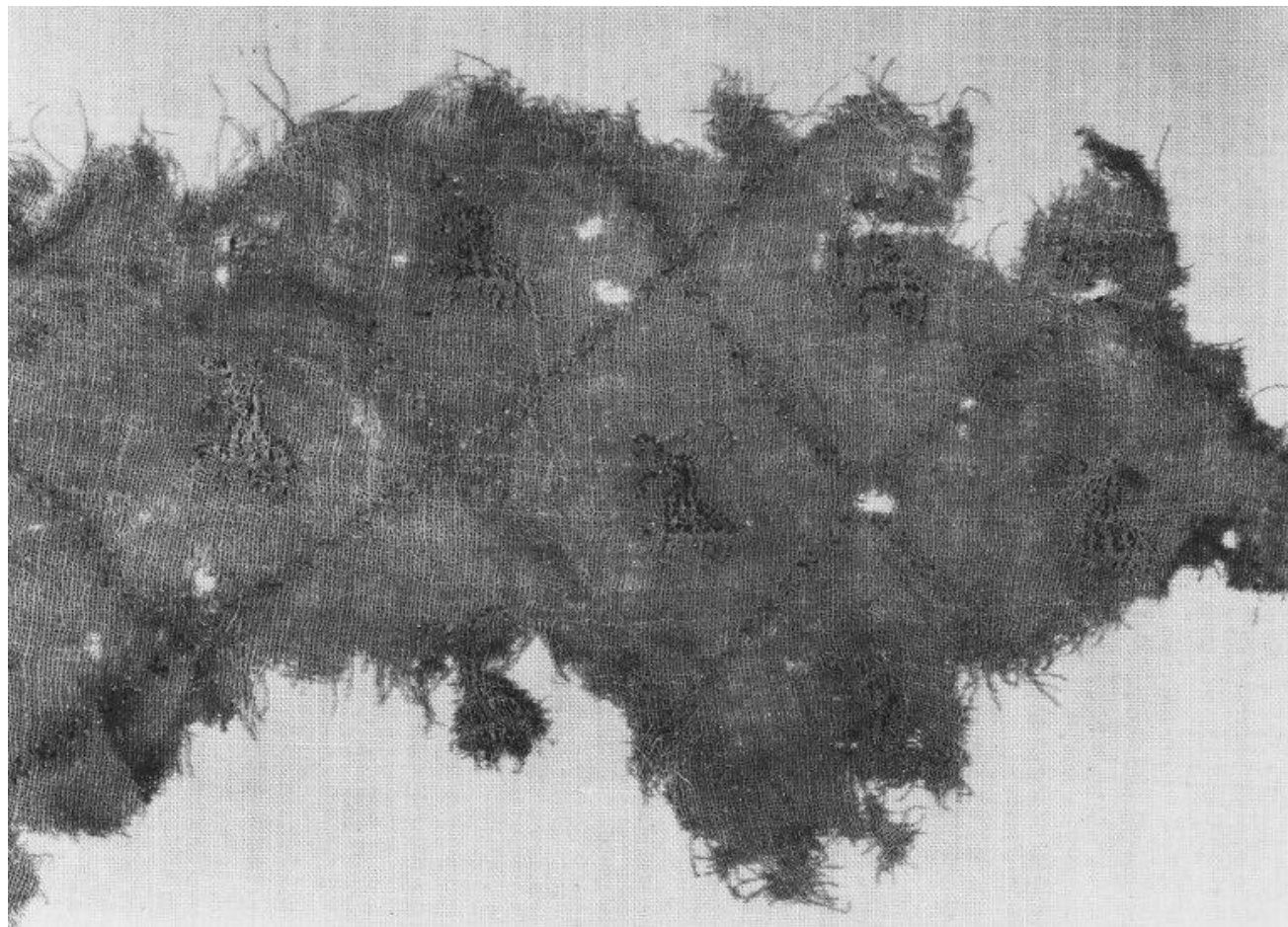
Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΥΦΑΣΜΑΤΩΝ

- Κάθε ανακάλυψη υφασμάτων προσθέτει στις γνώσεις μας σχετικά με τα υλικά και τις τεχνικές που χρησιμοποιούνταν.
- Η ανακάλυψη των θραυσμάτων του Κορωπίου, κοντά στην Αθήνα, έδειξε ότι οι αρχαίοι Έλληνες χρησιμοποιούσαν όντως τεχνικές κεντήματος, κάτι που πολλοί μελετητές είχαν αμφισβητήσει. Το σχέδιο του υφάσματος ήταν ένα σχέδιο πάνας με μικρά λιοντάρια στο κέντρο. Είχαν γνέσει και υφάνει τις κλωστές σε σχήμα Z, ενώ υπήρχαν και χρυσές και ασημένιες κλωστές κεντήματος που είχαν τυλιχθεί γύρω από έναν πυρήνα από ίνες (ίσως μετάξι ή λινό). Τα νήματα βάφονταν πράσινα και η ύφανση ήταν απλή. Έχουν χρονολογηθεί γύρω στο 500-440 π.Χ. Αυτά τα θραύσματα βρίσκονται τώρα στο Μουσείο Βικτώρια και Άλμπερτ στο Λονδίνο.
- Το μαλλί και το λινό είναι τα πιο κοινά (αλλά όχι τα μοναδικά) υλικά που βρέθηκαν. Στο Καστέλι Χανίων, στην Κρήτη, βρέθηκε μια μικρή απανθρακωμένη κορδέλα από λινό, τρίχες κασίκας και (ίσως) ίνες τσουκνίδας. Η τοποθεσία χρονολογήθηκε στην ύστερη Εποχή του Χαλκού (Moulherat, C. & Spantidaki, 2009).

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΥΦΑΣΜΑΤΩΝ

Πρώιμος 5^{ος} αιώνας π.Χ.
υπολείμματα υφάσματος από
το Κορωπί Αττικής

Μουσείο Βικτώρια & Άλμπερτ, Λονδίνο
acc. nT.220 to B-1953o.

<https://trc-leiden.nl/trc-digital-exhibition/index.php/ancient-greek-loom-weights/item/134-6-ancient-greek-textiles>

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΥΦΑΣΜΑΤΩΝ

- Άλλα υφάσματα προέρχονται από ανασκαφή τάφου του 1936 (αριθμός 35 HTR 73) στο νεκροταφείο Κεραμεικού στην Αθήνα. Ανακαλύφθηκε χάλκινο αγγείο τυλιγμένο σε άχυρο και φαρδιές μωβ κορδέλες, μέσα σε σαρκοφάγο. Στο αγγείο υπήρχαν υπολείμματα υφαντού διακοσμημένου με λωρίδες πορφύρας στις γωνίες του. Μερικά υπολείμματα είχαν απλή ύφανση. Κάποια άλλα προέρχονταν από υφαντό σε όρθιο αργαλειό. Η αρχική ανάλυση έδειξε ότι το υλικό ήταν μετάξι, αλλά σε μια πιο πρόσφατη ανάλυση φαίνονται και ίνες πιθανώς από βαμβάκι. Τα υπολείμματα χρονολογούνται μεταξύ του 430 και 400 π.Χ.

<https://trc-leiden.nl/trc-digital-exhibition/index.php/ancient-greek-loom-weights/item/134-6-ancient-greek-textiles>

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΥΦΑΣΜΑΤΩΝ

 Το πιο πρόσφατο και γνωστό εύρημα είναι ίσως το ύφασμα ταφικής πυράς του 4ου αιώνα π.Χ. από τον Βασιλικό Τάφο II στη Βεργίνα. Ο τάφος αυτός συνδέεται με τον βασιλιά της Μακεδονίας Φίλιππο Β', τον πατέρα του Μεγάλου Αλεξάνδρου. Στον προθάλαμο του τάφου ανακαλύφθηκαν κομμάτια από υφαντό. Στο κέντρο του υφάσματος υπάρχει ένα λουλουδάτο σχέδιο με δύο πουλιά, ενώ το περίγραμμα έχει μοτίβο μαιάνδρου. Το ύφασμα ήταν υφασμένο με χρυσό και μοβ νήμα (Ανδριανού, 2012).

<https://trc-leiden.nl/trc-digital-exhibition/index.php/ancient-greek-loom-weights/item/134-6-ancient-greek-textiles>

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΥΦΑΣΜΑΤΩΝ

Μωβ ύφασμα
διακοσμημένο με χρυσό
από τη λάρνακα του
Μήδα (τεφροδόχος)

<http://aigai.gr/www.aigai.gr/en/explore/museum/royal/grave/of/philip/aiges/vergina.html>

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΥΦΑΣΜΑΤΩΝ

- ☼ Το 1875, υφάσματα βρέθηκαν σε ταφικούς τύμβους, που ονομάζονται Επτά Αδελφοί, κοντά στο Κερτς στην Κριμαία. Αυτοί οι τύμβοι συνδέονται με ελληνική αποικία στη Μαύρη Θάλασσα.
- ☼ Ανακαλύφθηκαν πενήντα κομμάτια μεγάλου υφάσματος. Αυτό το ύφασμα είχε κατασκευαστεί από τουλάχιστον έντεκα μακριές λωρίδες ραμμένες μεταξύ τους, βαμμένες σε κόκκινο, μαύρο και μπεζ χρώμα, με σκηνές γυναικών που τρέχουν, πολεμιστών και τουλάχιστον δύο αρμάτων που τα έσερναν άλογα.
- ☼ Αναγνωρίζονται ανθρώπινες μορφές στο ύφασμα και υπάρχουν ελληνικά γράμματα. Διακρίνονται τα ονόματα Αθηνά, Νίκη, Ιοκάστη και Φαίδρα. Εικάζεται ότι αυτό το ύφασμα μπορεί να ήταν λάβαρο για τοίχο, ίσως απομίμηση μιας πιο ακριβής υφαντής ταπισερί (von Hofsten, 2011). Το ύφασμα είχε επιδιορθωθεί προσεκτικά κάποια στιγμή.

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΥΦΑΣΜΑΤΩΝ

- Επίσης, μέσα σε σαρκοφάγο, βρέθηκαν πολλά κομμάτια υφασμάτων. Αυτά τα κομμάτια ανήκαν σε μάλλινη ταπισερί με σχέδιο πολύχρωμες πάπιες σε κόκκινο φόντο. Κεφάλια ελαφιών διακοσμούσαν το περίγραμμα. Με βάση άλλα τεχνουργήματα στον τάφο, όλα τα υφάσματα χρονολογήθηκαν στις αρχές του 4ου αιώνα π.Χ.

<https://trc-leiden.nl/trc-digital-exhibition/index.php/ancient-greek-loom-weights/item/134-6-ancient-greek-textiles>

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΥΦΑΣΜΑΤΩΝ

- 🌀 Πρόσφατη ανάλυση υφαντών της Εποχής του Σιδήρου από την Ιταλία και την Ελλάδα δείχνει ότι παρά τη χρήση παρόμοιων τεχνικών υφαντικής, η Ιταλία μοιραζόταν την υφαντουργική κουλτούρα της Κεντρικής Ευρώπης, ενώ η Ελλάδα ακολούθησε σε μεγάλο βαθμό τις παραδόσεις της υφαντικής τέχνης της Μέσης Ανατολής.
- 🌀 Μεταξύ των πιο γνωστών παραδειγμάτων είναι οι σχεδόν πλήρως διατηρημένοι ημικυκλικοί μανδύες και ενδύματα που μοιάζουν με χιτώνα, από την πόλη Βερούτσιο της Βόρειας Ιταλίας, από την πλευρά της Αδριατικής (Stauffer, 2012). Έχουν βρεθεί διατηρημένα υφάσματα, ως προϊόντα ορυκτοποίησης, πάνω σε μεταλλικά αντικείμενα σε χώρους ταφής.

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΥΦΑΣΜΑΤΩΝ

- Ωστόσο, όπως αναφέραμε προηγουμένως, πληροφορίες για την ποικιλία των υφασμάτων και των ενδυμάτων που χρησιμοποιούνταν στην καθημερινή ζωή είναι διαθέσιμες μέσω άλλων πηγών εκτός από τα υπάρχοντα υφάσματα, όπως αρχαία κείμενα και εικονογραφία.

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΥΦΑΣΜΑΤΩΝ

Σύντομη εισαγωγή στη συντήρηση των
κλωστοϋφαντουργικών έργων τέχνης

βίντεο

<https://www.youtube.com/watch?v=wyS-azf6BEA&feature=youtu.be>

ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

- 🌀 Στην αρχή, οι άνθρωποι ύφαιναν στενές λωρίδες υφάσματος με τα δάχτυλά τους, δένοντας τη μια άκρη στη ζώνη τους. Αυτό το είδος ύφανσης παρέμεινε κοινό για πολύ καιρό στην Κεντρική Ασία, όπου οι άνθρωποι ήταν νομάδες και δεν μπορούσαν να μεταφέρουν μαζί τους μεγάλους και βαρείς αργαλειούς.
- 🌀 Με την πάροδο του χρόνου, ορισμένα βασικά εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν για τη δημιουργία πολύπλοκων υφασμάτων παρέμειναν σταθερά, όπως αυτά που χρησιμοποιούνταν για το γνέσιμο του νήματος, όπως για παράδειγμα ξύλινες ρόκες και κεραμικοί σφόνδυλοι.

<https://artextiles.org/en/node/189>

ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

- ❧ Οι πρώτοι άνθρωποι έφτιαχναν σχοινιά και έπλεκαν δίχτυα για να επιβιώσουν. Έτσι, προέκυψε το αρχαιότερο εργαλείο στην υφαντική, η άτρακτος και δημιουργήθηκε η υφαντική.
- ❧ Σταδιακά, οι δεξιότητες περιλάμβαναν την καλλιέργεια και την επεξεργασία φυτών ινών, την κλώση, την ύφανση και τη βαφή.
- ❧ Τα κυριότερα εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν στην αρχαία περίοδο ήταν:
 - ✓ Αδράχτια
 - ✓ Ρόκες
 - ✓ Σφονδύλια
 - ✓ Βελόνες από διαφορετικά υλικά, όπως κόκκαλο, ελεφαντόδοντο και μέταλλο
 - ✓ Οριζόντιοι και κάθετοι αργαλειοί
 - ✓ Βάρη
 - ✓ Σαΐτες
 - ✓ Χτένια
 - ✓ Μασούρια

ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

Αρχαίο ελληνικό
βάρος αργαλειού

Αρχαίο ελληνικό
βάρος αργαλειού

Αρχαίο ελληνικό
δισκοειδές βάρος
αργαλειού

Αρχαίο
ελληνικό
μασούρι

Αρχαία ελληνική κωνική
περιστρεφόμενη σπείρα

Το Κέντρο Έρευνας Κλωστοϋφαντουργίας στο
Λάιντεν φιλοξενεί έντεκα αρχαιοελληνικά
βάρη αργαλειού και έναν μικρό αριθμό
αρχαιοελληνικών μασουριών και
περιστρεφόμενων σπείρων.

<https://trc-leiden.nl/trc-digital-exhibition/index.php/ancient-greek-loom-weights/item/140-digital-catalogue>

ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

- ❁ Τα κύρια εργαλεία υφαντικής που χρησιμοποιούνταν στην αρχαιότητα συνέχισαν να χρησιμοποιούνται διαχρονικά, με μικρές διαφοροποιήσεις στις βασικές τεχνολογικές αντιλήψεις: η κλώση της κλωστής γινόταν με την άτρακτο και το ύφασμα υφαινόταν στον αργαλειό.
- ❁ Η παραγωγή υφάσματος στην αρχαιότητα ήταν μια σύνθετη και πολύ χρονοβόρα τέχνη που απαιτούσε συγκεκριμένη τεχνογνωσία και ποικιλία εργαλείων.
- ❁ Τα αρχαία υφαντικά εργαλεία, φτιαγμένα από πηλό, πέτρα ή κόκκαλο, είναι ίσως η σημαντικότερη αρχαιολογική πηγή για την παραγωγή υφαντών στην αρχαιότητα.
- ❁ Έχουν βρεθεί σε αρχαιολογικές ανασκαφές και μελετώνται από ειδικούς, οι οποίοι χρησιμοποιούν συγκεκριμένες μεθόδους για την ανάλυσή τους.
- ❁ Οι πληροφορίες αυτές είναι συμπληρωματικές με τις αντίστοιχες άλλων πηγών, όπως γραπτές πηγές, εικονογραφίες, εθνολογικά στοιχεία και ευρήματα αρχαίων υφασμάτων, που όμως είναι πιο σπάνια, λόγω της οργανικής τους φύσης.

ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

Τα εργαλεία, ανάλογα με το στάδιο της ύφανσης, θα μπορούσαν να διακριθούν σε:

1. Επεξεργασία πρώτης ύλης:

- ✿ Εργαλεία, όπως το ψαλίδι για το κούρεμα των προβάτων, τα ραβδιά για το χτύπημα της πρώτης ύλης και για το διαχωρισμό των ινών και οι χτένια για το ξάσιμο του μαλλιού και το λανάρισμα του λιναριού θα μπορούσαν να καταγραφούν σε αυτή την κατηγορία.

<https://artextiles.org/en/node/189>

ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

2. Παραγωγή νημάτων:

Το γνέσιμο είναι η επεξεργασία κατά την οποία οι ίνες συστρέφονται προκειμένου να παραχθεί ένα συνεχές και συμπαγές νήμα που να μπορεί να χρησιμοποιηθεί στον αργαλειό..

- ✿ Σε παλαιότερες εποχές, το γνέσιμο πιθανότατα γινόταν με το χέρι, χωρίς κάποιο εργαλείο. Ωστόσο, η χρήση εργαλείων διευκολύνει την παραγωγή περισσότερου νήματος σε πολύ λίγο χρόνο.
- ✿ Τα πιο συνηθισμένα εργαλεία παραγωγής νήματος στην αρχαία Ελλάδα ήταν:
 - ✓ Το αρδάχτι (άτρακτος),
 - ✓ Η ρόκα (ηλακάτη) and
 - ✓ Το σφονδύλι (σφόνδυλος)

ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

- ❁ Το *αδράχτι* είναι μια απλή ξύλινη ράβδος, όπου στην άκρη της τοποθετούσαν ένα κυκλικό βαρίδι από πηλό, πέτρα ή ξύλο, το *σφονδύλι*, που είχε διάμετρο γύρω στους έξι πόντους και με το βάρος του έδινε τη δυνατότητα στο αδράχτι να γυρίζει γρήγορα και να στρίβει το μαλλί. Το αδράχτι πολλές φορές έφερε μεταλλικό γάντζο στο άνω άκρο, ο οποίος χρησίμευε για να στερεώνεται η αρχή του νήματος.
- ❁ Στην Ελλάδα, από την αρχαιότητα ως και σήμερα, το γνέσιμο του μαλλιού γινόταν ως εξής: στερέωναν στην άκρη του ραβδιού την άκρη της πρώτης ύλης (π.χ. μαλλιού, λιναριού, κ.λπ.) και με μία κίνηση του χεριού έστριβαν το ραβδί και το άφηναν να αιωρείται. Έτσι, η πρώτη ύλη στριβόταν μαζί με το αδράχτι και κατά την περιστροφή αυτή δημιουργούνταν η κλωστή.

Σφονδύλια και κοκάλινη ράβδος

ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

- ❁ Τα σφονδύλια μπορεί να διαφέρουν ανάλογα με την εποχή ή τον πολιτισμό. Για το λόγο αυτό, μπορεί να δούμε σφονδύλια στερεωμένα στο κάτω ή το πάνω μέρος ή και στο μέσο του αδραχτιού. Επίσης, έχει αναφερθεί σε διάφορες μελέτες πως το γνέσιμο γινόταν με διαφορετικό τρόπο σε διαφορετικούς πολιτισμούς, με αποτέλεσμα το αδράχτι αντί να αιωρείται, μπορούσε να στηρίζεται στο έδαφος ή στον μηρό της γυναίκας που γνέθει ή να βρίσκεται μέσα σε μία φιάλη και να περιστρέφεται στηριζόμενο.
- ❁ Τα σφονδύλια μπορεί να είχαν διάφορα σχήματα, όπως για παράδειγμα, κωνικό, κυλινδρικό, σφαιροειδές ή κυκλικού δίσκου. Άλλοτε τα σφονδύλια τα κατασκευάζονταν απλά και άλλοτε ήταν περίτεχνα, με φροντισμένη επιφάνεια και διακοσμημένα με διάφορα σχέδια. Τα σφονδύλια της Τροίας ήταν ξακουστά για τη διακόσμησή τους, όπως και τα πήλινα σφονδύλια που ανακαλύφθηκαν γύρω από την Ακρόπολη στην Αθήνα. Το βάρος και η διάμετρος του σφονδυλιού διέφερε ανάλογα με το πάχος της κλωστής που έπρεπε να παραχθεί.

ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

- ❁ Πρέπει να αναφερθεί πως κάποιες φορές, τα αδράχτια και τα σφονδύλια κατασκευάζονταν από πολύτιμα υλικά, όπως από ελεφαντόδοντο ή ασήμι, ενώ διακοσμούνταν με όμορφα σχέδια (π.χ. ήλιος, λουλούδια, κ.ά.) ή με γεωμετρικά σχήματα.
- ❁ Ενώ τα σφονδύλια είναι πολύ συνηθισμένα ευρήματα στις ανασκαφές, σε ό,τι αφορά τα εργαλεία ύφανσης, τα αδράχτια είναι πολύ σπάνια ευρήματα στην Ελλάδα, κυρίως επειδή ήταν κατασκευασμένα από ξύλο που δεν μπορεί να διατηρηθεί σε βάθος χρόνου. Δύο οστέινα αδράχτια του 4ου αιώνα π.Χ. έχουν ωστόσο ανακαλυφθεί στον Κεραμεικό.

ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

- ❁ Η **ρόκα** είναι μια ξύλινη, διχαλωτή ράβδος που τοποθετούσαν την πρώτη ύλη για το γνέσιμο. Αλλάζει μέγεθος ανάλογα με την πρώτη ύλη. Σε γενικές γραμμές, η ρόκα για το μαλλί είναι μικρότερη από αυτή του λιναριού και των φυτικών ινών.
- ❁ Οι πρώτες ύλες, οι κλωστές και τα εργαλεία μεταφέρονταν και αποθηκεύονταν σε καλάθια. Καθώς όλα αυτά τα αντικείμενα ήταν κατασκευασμένα από οργανικά υλικά, σπάνια βρίσκονται σε ανασκαφές. Κάποια πήλινα καλάθια του 9^{ου} αιώνα π.Χ. που έχουν βρεθεί σε ανασκαφές εκτίθενται στο Μουσείο της Αρχαίας Αγοράς.
- ❁ Στην αρχαία εικονογραφία, απεικονίζεται ένα ακόμα εργαλείο, το **επίνητρο**, συνήθως πήλινο με ημικυλινδρικό σχήμα και τραχιά επιφάνεια, που τοποθετούνταν στον μηρό του ατόμου. Στην επιφάνειά του στρίβονταν οι ίνες (των πρώτων υλών), για να δημιουργηθεί ένα χοντρό νήμα που θα επεξεργαζόταν στη συνέχεια στο αδράχτι.

ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

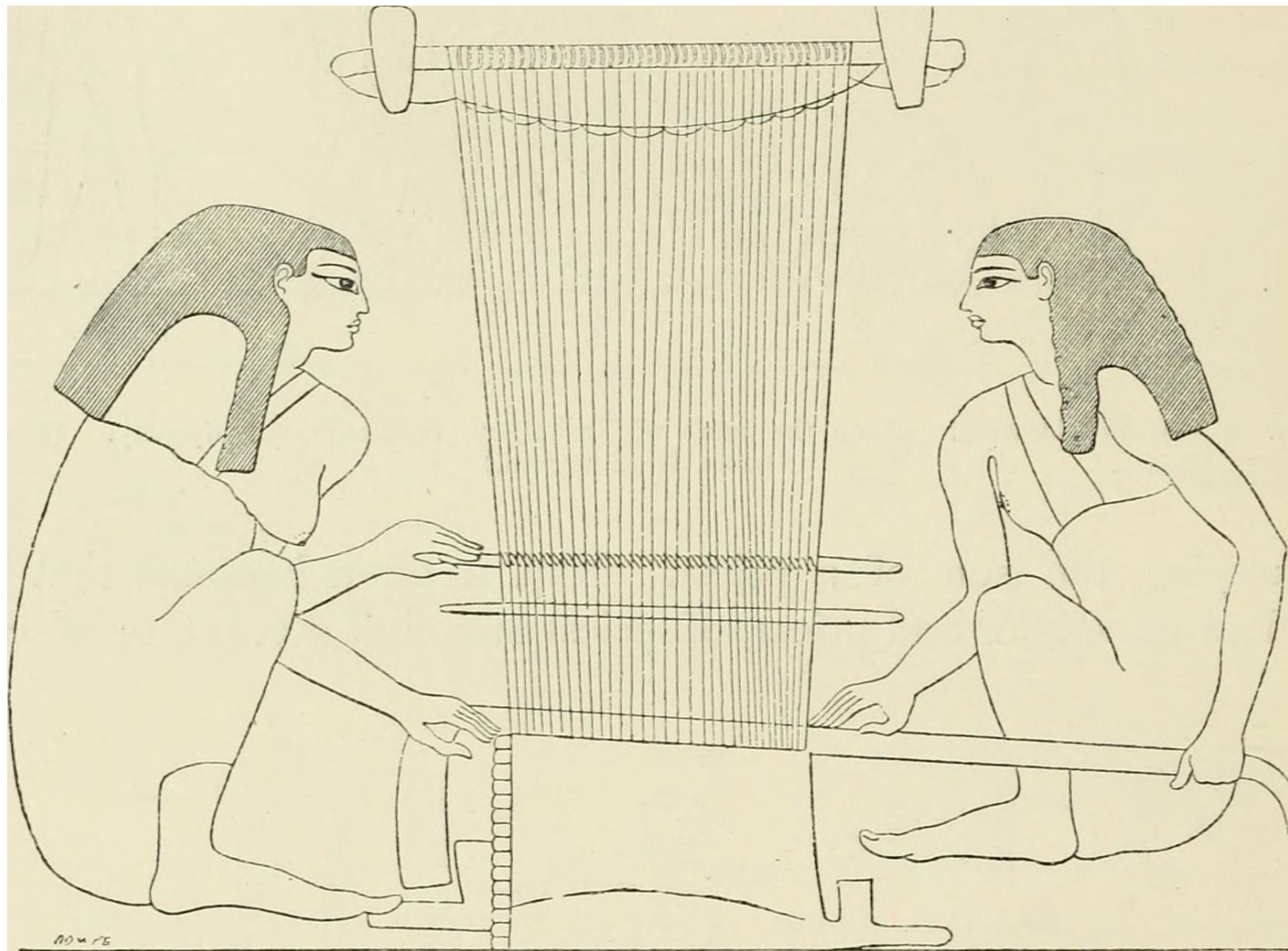
3. Παραγωγή υφάσματος:

- ❁ Ο αργαλειός είναι μια τεχνολογική εφεύρεση που διευκολύνει την πλέξη του στημονιού και του υφαδιού για την παραγωγή υφάσματος. Η ιδέα είναι ότι το ένα σύστημα νημάτων, το στημόνι, πρέπει να είναι καλά και σταθερά τεντωμένο, ώστε το άλλο σύστημα νημάτων, το υφάδι, να μπορεί να περάσει γρήγορα ανάμεσα από τα στημόνια.
- ❁ Στην ανατολική Μεσόγειο υπάρχουν αρχαιολογικά στοιχεία για δύο τύπους αργαλειού, ανάλογα με την περιοχή και τον πολιτισμό: τον οριζόντιο και τον όρθιο αργαλειό.

ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

- 🌀 Γύρω στον 16ο αιώνα π.Χ., εμφανίστηκε στην Αίγυπτο ένας κάθετος/όρθιος αργαλειός με δύο κυλίνδρους που στηρίζονταν σε ένα ορθογώνιο ξύλινο πλαίσιο.
- 🌀 Το άτομο που ύφαινε καθόταν μπροστά και δούλευε στο κάτω μέρος του πλαισίου. Ο αργαλειός με το στημόνι που τεντώνεται με βάρη από πέτρα και τερακότα χρονολογείται από τον 12ο αιώνα π.Χ.

Κάθετος αργαλειός

<https://www.artemorbid.com/brief-history-of-weaving/?lang=en>

ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

- ❁ Στην Ελλάδα, η πιο κοινή τεχνική παραγωγής υφασμάτων ήταν η ύφανση σε όρθιο αργαλειό με βάρη (ιστός όρθιος). Υπήρχαν, όμως, και άλλες τεχνικές παραγωγής υφαντών που η καθεμία απαιτούσε συγκεκριμένα εργαλεία.
- ❁ Οι αργαλειοί με βάρη που χρησιμοποιούσαν οι αρχαίοι Έλληνες ήταν από τους αρχαιότερους τύπους. Οι πρώτοι αργαλειοί στην Ελλάδα αναπτύχθηκαν πιθανώς κατά τη Μινωική περίοδο. Οι Μινωίτες που έζησαν στην Κρήτη μεταξύ του 3.000 και του 1.600 π.Χ. είχαν αναπτύξει έναν θαυμαστό πολιτισμό, πολύ πιο προηγμένο από άλλες σύγχρονες κοινωνίες.

ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

- Ο όρθιος αργαλειός είναι μια απλή κατασκευή που αποτελείται από δύο κάθετες ξύλινες δοκούς, στερεωμένες στο έδαφος και συνδεδεμένες μεταξύ τους με δύο άλλα, λεπτότερα δοκάρια. Το πρώτο είναι το *αντί* που βρίσκεται τοποθετημένο στην επάνω πλευρά του αργαλειού και συγκρατεί το ύφασμα. Η δεύτερη βρίσκεται στο κέντρο και χωρίζει τα νήματα του στημονιού σε ομάδες ανάλογα με την επιθυμητή ύφανση, για να σχηματιστεί το άνοιγμα από όπου θα περάσουν τα νήματα του υφαδιού.
- Τα στημόνια, τα κάθετα νήματα του υφάσματος δένονται στο κάτω μέρος τους σε βαρίδια, τα οποία κρατούν τα στημόνια τεντωμένα και σταθερά, για να περάσει ανάμεσά τους το υφάδι. Αυτά τα βαρίδια του αργαλειού ήταν συνήθως κατασκευασμένα από πηλό ή πέτρα και είχαν πολλά μεγέθη και σχήματα, που επιβάλλονταν από λειτουργικούς ή/και από πολιτισμικούς παράγοντες.
- Τα πιο διαδεδομένα σχήματα για τα βαρίδια του αργαλειού στην αρχαία Ελλάδα ήταν το πυραμιδοειδές, το κωνικό, το τραπεζοειδές και το δισκοειδές. Αυτά τα βαρίδια είναι το μόνο στοιχείο των αρχαίων αργαλειών που έχει βρεθεί σε αρχαιολογικές ανασκαφές. Συνήθως, βρίσκεται ανά ομάδες, γιατί έτσι χρησιμοποιούνταν και αποθηκεύονταν.

ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

- ✿ Το βάρος των βαριδιών που χρησιμοποιούνταν στον αργαλειό διαφοροποιούνταν ανάλογα με τη διάμετρο των νημάτων του στημονιού. Όσο λεπτότερο ήταν το νήμα, τόσο πιο ελαφριά έπρεπε να είναι τα βάρη του αργαλειού.
- ✿ Το πλάτος των βαριδιών του αργαλειού (δηλαδή η απόσταση μεταξύ δύο βαριδιών του αργαλειού) καθόριζε την επιθυμητή πυκνότητα του υφάσματος. Όσο πιο φαρδιά είναι τα βάρη του αργαλειού, τόσο πιο «αραιό» είναι το ύφασμα.
- ✿ Άρα, διαφορετικά σχήματα των βαριδιών του αργαλειού εξυπηρετούσαν διαφορετικούς τύπους και ποιότητες υφασμάτων. Για παράδειγμα, αν ήθελαν να υφάνουν ένα πολύ λεπτό και πυκνό ύφασμα, οι υφαντές έπρεπε να χρησιμοποιήσουν έναν ελαφρύ και λεπτό βάρος στον αργαλειό, για παράδειγμα ένα δισκοειδές βαρίδι. Έτσι, όταν ανακαλύπτονται ελαφριά βάρη αργαλειού σε ανασκαφές, γνωρίζουμε ότι στη συγκεκριμένη περιοχή παράγονταν πολύ λεπτά υφάσματα.

ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

- ❁ Οι αργαλειοί ήταν όρθιοι με ένα πλαίσιο στερεωμένο σε έναν τοίχο και την υφάντρα να στέκεται μπροστά. Καθώς η ύφανση προχωρούσε, το ύφασμα τυλιγόταν σε ρολό στην κορυφή του αργαλειού. Μικρά πήλινα βάρη χρησιμοποιούνταν για να ζυγίσουν τα άκρα του στημονιού. Τα υφάσματα που υφαίνονταν σε αυτόν τον αργαλειό ήταν υψηλής ποιότητας.
- ❁ Δεν υπήρχαν κλωστικές μηχανές, αλλά χρησιμοποιούνταν ρόκες και αδράχτια.
- ❁ Οι αρχαίοι Έλληνες χρησιμοποιούσαν κυρίως τον κάθετο αργαλειό με το στημόνι τεντωμένο με βάρη. Το ύφασμα παραγόταν στο επάνω μέρος και με τη βοήθεια ράβδων, για την ανύψωση και το κατέβασμα των νημάτων στημονιού, δημιουργούνταν διαφορετικά διακοσμητικά μοτίβα.

ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

- ❁ Πρέπει να σημειωθεί ότι τόσο ο κάθετος, όσο και ο οριζόντιος αργαλειός είχαν τα περισσότερα μέρη και εξαρτήματά τους κατασκευασμένα από ξύλο και για τον λόγο αυτό δεν σώζονται, όπως για παράδειγμα η σαΐτα που μετέφερε το νήμα του υφαδιού.
- ❁ Η αγγειογραφία της κλασικής αρχαιότητας εμπλουτίζει την κατανόησή μας για τους αργαλειούς εκείνης της εποχής.
- ❁ Η μορφή και λειτουργία των προϊστορικών αργαλειών στην Ελλάδα και των εργαλείων τους είναι λιγότερο σαφείς, καθώς τα υφαντικά εργαλεία και οι σκηνές παραγωγής υφασμάτων δεν απεικονίζονταν στην εικονογραφία της Νεολιθικής Εποχής και της Εποχής του Χαλκού.

ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

Αργαλειός
Αγγείο, Μουσείο του
Πανεπιστημίου Μισισιπή

Mississippi 1977.3.116

Perseus:image:1991.01.0286
(tufts.edu)

<http://www.perseus.tufts.edu/hopper/image?img=1991.01.0286>

ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

- ☼ Αν και δεν υπάρχει καμία ένδειξη εξέλιξης ή αλλαγής σχετικά με το είδος του αργαλειού που χρησιμοποιήθηκε στην αρχαία Ελλάδα, πρόσφατες έρευνες δείχνουν ότι τα ίδια εργαλεία και τεχνικές δεν χρησιμοποιούνταν παντού, ούτε σε όλες τις περιόδους.
- ☼ Η κλώση στην αρχαία Ελλάδα επιβεβαιώνεται μέσω εικονογραφικών, γραπτών και αρχαιολογικών μαρτυριών (Τζαχίλη-Δούσκου, 1997). Ανάλογα με την τεχνική παράγονται νήματα που ποικίλλουν από ελαφρά έως πολύ σφικτά κλωσμένα.
- ☼ Οι αρχαιότερες άτρακτοι χρονολογούνται από τη Νεολιθική περίοδο. Εκείνη την εποχή, οι κύριες ίνες που χρησιμοποιήθηκαν για την ύφανση ήταν το μαλλί προβάτου, οι τρίχες κατσίκας και το λινάρι (δηλαδή, ένα ινώδες φυτό που χρησιμοποιείται για την κατασκευή λινού) (Perlès, 2001).

ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ- ΕΝΔΥΣΗ

- ❁ Αρχικά, το ύφασμα ήταν σπάνιο και πολύ πολύτιμο.
- ❁ Οι εικόνες που δείχνουν τις γυναίκες της Μινωικής περιόδου να φορούν φούστες είναι απατηλές. Λόγω της δυσκολίας της ύφανσης χωρίς αργαλειό, αυτές οι φούστες μάλλον δεν ήταν από ύφασμα. Πιθανότατα ήταν φτιαγμένες μόνο από σπάγκο. Το υλικό που χρησιμοποιούνταν στα ρούχα πρέπει να ήταν ελάχιστο. Ο αργαλειός πιθανότατα αύξησε την ποιότητα και μείωσε το κόστος του υφάσματος.
- ❁ Αφότου εφευρέθηκε ο αργαλειός, τα ρούχα κάλυπταν μεγαλύτερο μέρος του σώματος. Επειδή, όμως, ο αργαλειός παρήγαγε ύφασμα που ήταν ορθογώνιο, τα ρούχα είχαν επίσης αυτό το σχήμα.
- ❁ Δεδομένου ότι η ύφανση ήταν συνήθως δουλειά των γυναικών, πολλοί εικάζουν ότι μια γυναίκα εφηύρε τον αργαλειό.

ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ - ΕΝΔΥΣΗ

- ✿ Τα ενδύματα των Μινωιτών ήταν πολύ περίτεχνα. Σε αντίθεση με τους αρχαίους Έλληνες, εκατοντάδες χρόνια αργότερα, οι Μινωίτες φορούσαν φούστες και μπλούζες που διαμορφώνονταν στο σώμα αυτού που τις φορούσε.
- ✿ Τα ανδρικά και γυναικεία ρούχα της Μινωικής εποχής απεικονίζονται σε τοιχογραφίες σε διάφορες πτυχές της κοινωνικής ζωής, όπως η ανατροφή των παιδιών, διάφορες κοινωνικές δραστηριότητες ή η συμμετοχή σε θρησκευτικές τελετουργίες ή λατρευτικές εκδηλώσεις.

ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

Σαρκοφάγος της Αγίας Τριάδας
(και λεπτομέρεια - δεξιά), περίπου
1400 π.Χ.

Αρχαιολογικό Μουσείο Ηρακλείου Κρήτης

ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ- ΕΝΔΥΣΗ

<https://brewminate.com/ancient-minoan-burial-rituals-reading-the-hagia-triada-sarcophagus/>

- ❧ Η σαρκοφάγος της Αγίας Τριάδας είναι η μόνη μινωική σαρκοφάγος που είναι εξ ολοκλήρου ζωγραφισμένη.
- ❧ Μία από τις κατά μήκος πλευρές είναι η πιο ολοκληρωμένη και δείχνει μια νεκρική πομπή και μια τελετή σπονδής που περιλαμβάνει επτά φιγούρες—δύο γυναίκες και πέντε άνδρες.
- ❧ Από την άκρη αριστερά, βλέπουμε μια γυναίκα σε προφίλ στραμμένη προς τα αριστερά, ντυμένη με περίτεχνη φούστα από δέρμα και ανοιχτό κοντομάνικο πουκάμισο, να κρατάει ένα σκεύος στα δύο χέρια και να χύνει το περιεχόμενό του σε ένα μεγαλύτερο δοχείο που στηρίζεται σε μια πέτρινη πλατφόρμα μεταξύ δύο πόλων. Οι πόλοι είναι τοποθετημένοι σε πέτρινες βάσεις και καλύπτονται με διπλούς πελέκεις στους οποίους ακουμπούν πουλιά.
- ❧ Πίσω από τη γυναίκα αυτή υπάρχει μια άλλη γυναίκα και πίσω της ένας άντρας. Η δεύτερη γυναίκα, η οποία είναι επίσης περίτεχνα ντυμένη και φοράει ένα στεφάνι από κρίνα, φέρει στους ώμους της ένα κοντάρι που στηρίζει δύο αγγεία πανομοιότυπα με αυτό της πρώτης γυναίκας. Ο άντρας πίσω της παίζει λύρα και είναι επίσης περίτεχνα ντυμένος.

ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

4. Φινίρισμα:

- ✿ Αυτό είναι το τελευταίο στάδιο προετοιμασίας του υφάσματος πριν από τη χρήση του.
- ✿ Αφού τα υφάσματα πλένονταν και πατιόνταν με τα πόδια για να μαλακώσουν και να ενωθούν οι ίνες τους, αφήνονταν να στεγνώσουν. Οι τεχνίτες (οι κναφείς) σε αυτό το στάδιο μπορούσαν να επεξεργαστούν την επιφάνεια του υφάσματος. Για παράδειγμα, μπορούσαν να δημιουργήσουν πιέτες στο ύφασμα με μια ειδική πρέσα. Τέτοια υφάσματα με πιέτες που απεικονίζονταν στην αρχαία εικονογραφία.
- ✿ Τέλος, διάφορες διακοσμητικές τεχνικές χρησιμοποιήθηκαν μετά την ύφανση, όπως το κέντημα. Και αυτές οι τεχνικές απαιτούσαν ένα σύνολο εργαλείων, όπως διάφορες βελόνες, διαφορετικών μεγεθών.

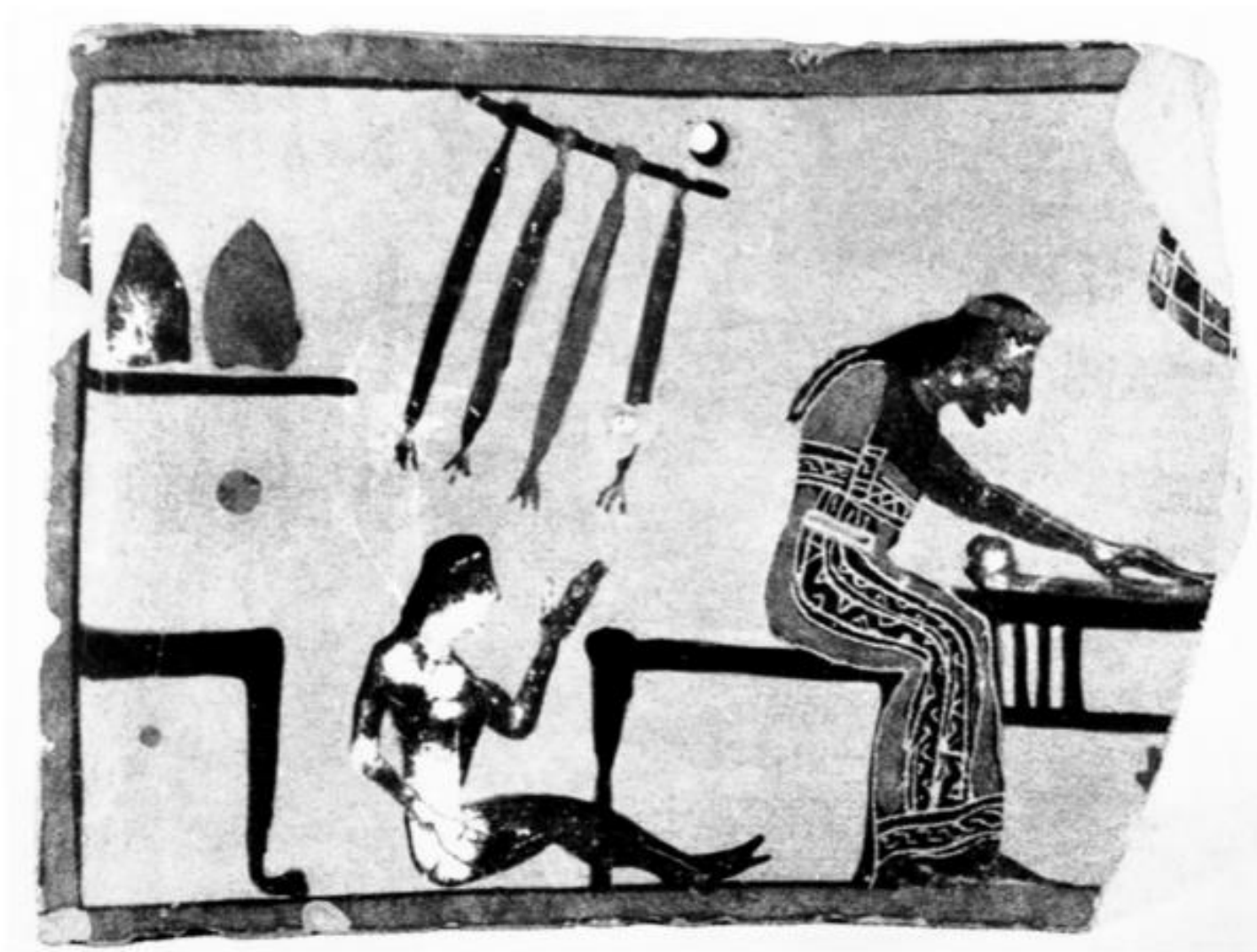
Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

- Η υφαντική τέχνη αποτελούσε μια σημαντική παράδοση για τις γυναίκες σε κάθε μέρος και πολιτισμό της Αρχαίας Ελλάδας. Τα υφάσματα ήταν εξαιρετικά πολύτιμα και η κλώση και η ύφανση του μαλλιού και λιναριού ήταν όχι μόνο απαραίτητες δεξιότητες που έπρεπε να κατέχει μια γυναίκα, αλλά και πολύ σεβαστές.
- Στον Μυκηναϊκό πολιτισμό, τα προϊόντα της υφαντικής αποτελούσαν ένα από τα σημαντικότερα εξαγωγικά προϊόντα και οι γυναίκες που μπορούσαν να υφαίνουν είχαν μεγάλη ζήτηση. Η υφαντική ήταν επίσης ασχολία των κυριών των ανώτερων κοινωνικά στρωμάτων.
- Γενικά, στην αρχαία Ελλάδα, η τέχνη της υφαντικής και η δημιουργία υφασμάτων σχετίζονται με τις γυναίκες και το σπίτι τους, που ονομαζόταν «οίκος», όπως παρουσιάζεται συχνά στην εικονογραφία. Έτσι, υπάρχουν αρκετές σκηνές που απεικονίζουν γυναίκες να κλώθουν ή να υφαίνουν στον αργαλειό.
- Στο βιβλίο του *Οικονομικός*, ο ιστορικός Ξενοφών, βάζει τον ήρωά του, τον Ισχύμαχο, να εξηγεί στη νεαρή σύζυγό του τη διαχείριση του ιδανικού νοικοκυριού. Η ιδανική σύζυγος παρομοιάζεται με βασίλισσα. Πρέπει να διδάξει στις σκλάβες πώς να κλώθουν και πώς να υφαίνουν στον αργαλειό.

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

Μια μελανόμορφη αττική
πλάκα που χρονολογείται από
τον 6ο αιώνα π.Χ. απεικονίζει
μια γυναίκα να υφαίνει σε
οριζόντιο αργαλειό, ενώ ένα
κορίτσι κάθεται και παίζει
πίσω της

Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο
Αθηνών

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

- ✿ Για μια Αθηναία, η υφαντική ήταν ταυτόχρονα σημάδι μιας καλής συζύγου, ένα θρησκευτικό καθήκον, μια οικιακή ευθύνη, ο παραδοσιακός της ρόλος και, φυσικά, μια προσφορά στον οίκο, δηλαδή στο σπίτι της.
- ✿ Ωστόσο, σχετικά πρόσφατες μελέτες υποδεικνύουν ότι επαγγελματίες άνδρες του εμπορίου συμμετείχαν επίσης στην κατασκευή υφασμάτων.
- ✿ Με βάση γραπτές πηγές από τον 5ο και 4ο αιώνα π.Χ., θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι υπήρχαν δύο διαφορετικές «σφαίρες» δραστηριότητας: στο σπίτι και στα εργαστήρια.
- ✿ Στο σπίτι, μόνο γυναίκες, ελεύθερες και σκλάβες, συμμετείχαν σε κάθε στάδιο της υφαντικής, από την προετοιμασία των πρώτων υλών μέχρι το ράψιμο των ενδυμάτων, ενώ στα εργαστήρια οι άνδρες ήταν υπεύθυνοι για την παραγωγή υφασμάτων.

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

- ❁ Η παραγωγή υφασμάτων ήταν ζωτικής σημασίας για τη ρωμαϊκή οικονομία. Τα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα κατασκευάζονταν επαγγελματικά και εξάγονταν σε όλο τον μεσογειακό κόσμο.
- ❁ Οι γυναίκες στη Ρώμη συμμετείχαν στις τελευταίες φάσεις της υφαντικής διαδικασίας, ενώ οι άνδρες ήταν υπεύθυνοι για τις πιο απαιτητικές σωματικά εργασίες.
- ❁ Το λανάρισμα, το χτένισμα, το κλώσιμο και η ύφανση του μαλλιού ήταν μέρος των καθημερινών υποχρεώσεων για τις περισσότερες γυναίκες.
- ❁ Γυναίκες μεσαίου ή χαμηλού εισοδήματος μπορούσαν να συμπληρώσουν το προσωπικό ή το οικογενειακό τους εισόδημα με την κλώση και την παραγωγή και πώληση νημάτων ή με την ύφανση υφασμάτων που τα πουλούσαν.
- ❁ Εικονογραφίες και επιγραφές αναφέρουν ότι οι κλώστριες ήταν κυρίως γυναίκες. Μπορούσαν επίσης να συμμετέχουν στην πώληση των υφασμάτων.
- ❁ Οι άνδρες συνήθως ζύγιζαν το μαλλί προς πώληση.
- ❁ Αυτό φαίνεται σε μια τοιχογραφία στην είσοδο ενός καταστήματος στην Πομπηία. Η τοιχογραφία απεικονίζει μια γυναίκα που πουλάει υφάσματα σε έναν πελάτη και διαχειρίζεται το κατάστημα στην αριστερή πλευρά της εισόδου, ενώ οι άνδρες που εργάζονται με τα υφάσματα βρίσκονται στη δεξιά πλευρά.

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

Πομπηία, εργαστήριο IX 7, 7, τοιχογραφία στην αριστερή πλευρά της εισόδου, απεικονίζεται γυναίκα που πουλάει υφάσματα (Soprintendenza Archeologica di Pompei)

Πομπηία, εργαστήριο IX 7, 7, τοιχογραφία στη δεξιά πλευρά της εισόδου, απεικονίζονται άντρες στην παραγωγή των υφασμάτων (Soprintendenza Archeologica di Pompei)

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

- ❧ Τα ρούχα στην αρχαία Ρώμη περιλαμβάναν γενικά έναν κοντομάνικο ή αμάνικο χιτώνα με μήκος μέχρι το γόνατο για τους άνδρες και τα αγόρια και έναν μακρύτερο χιτώνα με μανίκια για τις γυναίκες και τα κορίτσια.
- ❧ Τα περισσότερα ρούχα ήταν απλά στη μορφή και η παραγωγή τους απαιτούσε ελάχιστη κοπή και ραπτική, αλλά όλα παράγονταν με το χέρι και κάθε διαδικασία απαιτούσε δεξιότητα, γνώση και χρόνο.
- ❧ Η κλώση και η υφαντική θεωρούνταν ενάρετες ασχολίες για τις Ρωμαίες όλων των τάξεων. Πλούσιες οικοδέσποινες, συμπεριλαμβανομένης της συζύγου του αυτοκράτορα, έδειχναν την προσήλωσή τους στις αξίες και την παράδοση υφαίνοντας ρούχα στο σπίτι τους.
- ❧ Οι νύφες από τα ανώτερα κοινωνικά στρώματα αναμενόταν να φτιάξουν τα δικά τους νυφικά, χρησιμοποιώντας έναν παραδοσιακό κάθετο αργαλειό.

Gleba & Pásztoókai-Szeőke, 2013; Sebesta & Bonfante, 1994

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

- ❧ Η κατασκευή και το εμπόριο ενδυμάτων και η προμήθεια των πρώτων υλών συνέβαλαν σημαντικά στην οικονομία της Ρώμης.
- ❧ Σε σχέση με το συνολικό βασικό κόστος ζωής, ακόμη και τα απλά ρούχα ήταν ακριβά και ανακυκλώνονταν πολλές φορές στις χαμηλότερες κοινωνικές κλίμακες.
- ❧ Πολύ συχνά, ψηφίζονταν νόμοι που αποσκοπούσαν στον περιορισμό των δημόσιων επιδείξεων προσωπικού πλούτου. Ωστόσο, δεν είχαν ιδιαίτερη επιτυχία, καθώς οι πλούσιοι αγαπούσαν τα πολυτελή και μοντέρνα ρούχα.
- ❧ Εξωτικά υφάσματα ήταν διαθέσιμα σε ακριβές τιμές: μεταξωτά υφάσματα, ημιδιαφανείς γάζες, ύφασμα από χρυσό, με περίπλοκα κεντήματα. Χρησιμοποιούνταν ζωηρές και ακριβές βαφές, όπως το κίτρινο από σαφράν (κρόκο) ή το μωβ της Τύρου.
- ❧ Βέβαια, δεν ήταν όλες οι βαφές δαπανηρές και οι περισσότεροι Ρωμαίοι φορούσαν πολύχρωμα ρούχα. Τα καθαρά, λαμπερά ρούχα ήταν σημάδι σεβασμού και δύναμης σε όλες τις κοινωνικές τάξεις.
- ❧ Τα κουμπώματα και οι καρφίτσες που χρησιμοποιούνταν για να στερεώνονται τα ενδύματα, όπως για παράδειγμα οι μανδύες, παρείχαν περαιτέρω βελτιώσεις στην προσωπική διακόσμηση και εμφάνιση.

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

Μια μαινάδα που φοράει
μεταξωτό φόρεμα

Ρωμαϊκή τοιχογραφία , Πομπηία
1^{ος} αιώνας μ.Χ.

Sebesta & Bonfante, 1994

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

- Καθώς η ρωμαϊκή αυτοκρατορία διαλύθηκε γύρω στον 4ο αιώνα μ.Χ., ο αυτοκράτορας Κωνσταντίνος ο Μέγας εδραίωσε την εξουσία στο Βυζάντιο, δημιουργώντας τη Βυζαντινή Αυτοκρατορία, με πρωτεύουσα την Κωνσταντινούπολη. Για αιώνες η Κωνσταντινούπολη φημιζόταν για τη δύναμή της, τον πλούτο της, αλλά και τις ενδυμασίες των κατοίκων της.
- Η Κωνσταντινούπολη βρισκόταν στο ανατολικό άκρο της περιοχής της Μεσογείου, στο σταυροδρόμι της Ευρώπης, της Ασίας και της Μέσης Ανατολής. Ως αποτέλεσμα, έλεγχε μερικά από τα σημαντικότερα εμπορικά δίκτυα στον κόσμο και έγινε εξαιρετικά πλούσια.
- Οι επισκέπτες της Κωνσταντινούπολης συχνά παρατηρούσαν και θαύμαζαν τη φινέτσα των ρούχων των κατοίκων Πόλης που ήταν φτιαγμένα από τα καλύτερα μεταξωτά και χρωματισμένα με μωβ και χρυσά χρώματα που παραδοσιακά προορίζονταν για τα μέλη της βασιλικής οικογένειας.

<https://study.com/academy/lesson/byzantine-textiles-characteristics-history.html>

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

- ❁ Οι Βυζαντινοί είχαν σε μεγάλη εκτίμηση τα υφάσματα. Έτσι, μεγάλα χρηματικά ποσά επενδύθηκαν στην κλωστοϋφαντουργία.
- ❁ Οι Βυζαντινοί θεωρούσαν τα υφάσματα ως μια μορφή υψηλής τέχνης, όπως η ζωγραφική, η αρχιτεκτονική και η γλυπτική.
- ❁ Υφάσματα χρησιμοποιήθηκαν από τους πλούσιους πολίτες που ήθελαν να επιδείξουν το κοινωνικό τους κύρος. Πολλά υφάσματα ακολούθησαν τις συμβάσεις της βυζαντινής ζωγραφικής και των ψηφιδωτών, που χαρακτηρίζονταν από χρυσό φόντο και έντονες γραμμές.
- ❁ Ανάμεσα στους μεγαλύτερους προστάτες της υφαντικής τέχνης ήταν η Εκκλησία. Η Βυζαντινή Εκκλησία, που αργότερα ονομάστηκε Ελληνική Ορθόδοξη Εκκλησία, ήταν απίστευτα πλούσια και ισχυρή. Τα άμφια των ιερέων και οι εκκλησίες διακοσμούσαν συχνά με περίτεχνα υφάσματα με θρησκευτική θεματογραφία. Τα περισσότερα από τα βυζαντινά υφάσματα που έχουν διασωθεί μέχρι σήμερα είναι λειτουργικά ενδύματα που χρησιμοποιούνται στις εκκλησιαστικές τελετουργίες.

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

- ❁ Τα Βυζαντινά υφάσματα υφαίνονταν σε ειδικούς αργαλειούς που μεταφέρθηκαν από την Ασία.
- ❁ Τα πιο πολυτελή υφάσματα και αυτά που καθόρισαν πραγματικά τον Βυζαντινό πλούτο, ήταν υφαντά με μετάξι.
- ❁ Για πολύ καιρό, οι Κινέζοι κατείχαν το μυστικό της παραγωγής μεταξιού και οι Βυζαντινοί έπρεπε να αγοράζουν το ακατέργαστο μετάξι από την Κίνα. Γύρω στον 6ο αιώνα, Βυζαντινοί μοναχοί που στάλθηκαν από τον αυτοκράτορα Ιουστινιανό κατάφεραν να μεταφέρουν λαθραία αυγά μεταξοσκώληκα από την Κίνα.
- ❁ Μέχρι τον 7ο αιώνα, οι Βυζαντινοί μπορούσαν να παράγουν το δικό τους μετάξι και βελτίωσαν την τεχνική για να καλύπτουν τις ανάγκες τους.
- ❁ Από τους πίνακες, μπορούμε να δούμε ότι τα Βυζαντινά υφάσματα είχαν ζωηρά χρώματα, όπως κόκκινο, μπλε, πορτοκαλί και μωβ. Αυτό δείχνει έναν εξαιρετικά ανεπτυγμένο έλεγχο των διεργασιών και των διαδικασιών βαφής, που χρησιμοποιούσαν μόνο φυτικές βαφές.

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

- 🌀 Επί του παρόντος, μία από τις μεγαλύτερες συλλογές υφασμάτων Βυζαντινής τέχνης στον κόσμο στεγάζεται στο Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο στην Αθήνα.
- 🌀 Αυτό το μουσείο φιλοξενεί περίπου 1.000 υφάσματα που χρονολογούνται από τον 5ο έως τον 12ο αιώνα.
- 🌀 Ένα από τα πράγματα που ξεχωρίζει περισσότερο σε αυτήν τη συλλογή είναι το επίπεδο λεπτομέρειας και οι προηγμένες τεχνικές ύφανσης που χρησιμοποιήθηκαν, ιδιαίτερα σε υφάσματα που προορίζονταν να χρησιμοποιηθούν για θρησκευτικούς σκοπούς.

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

Ο Αυτοκράτορας Ιουστινιανός
και η ακολουθία του. 526-547
μ.Χ.

Ψηφιδωτό, Ναός Αγίου
Βιταλίου, Ραβέννα

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

Εικόνα του 14ου αιώνα

Ο μάρτυρας φοράει τέσσερα
«στρώματα» ενδυμάτων, όλα με
σχέδια και πλούσια στολισμένα

https://en.wikipedia.org/wiki/Byzantine_dress

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

Ένδυμα Αρχιεπισκόπου
Κόκκινο μετάξι (εξωτερική επιφάνεια) και
λινό (εσωτερική επιφάνεια) - Κεντημένες
μορφές αγίων, προφητών, της Παναγίας
και του Χριστού

Βυζαντινό και Χριστιανικό Εθνικό Μουσείο,
Αθήνα

<https://www.ebyzantinemuseum.gr/?i=bxm.el.exhibit&id=201>

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

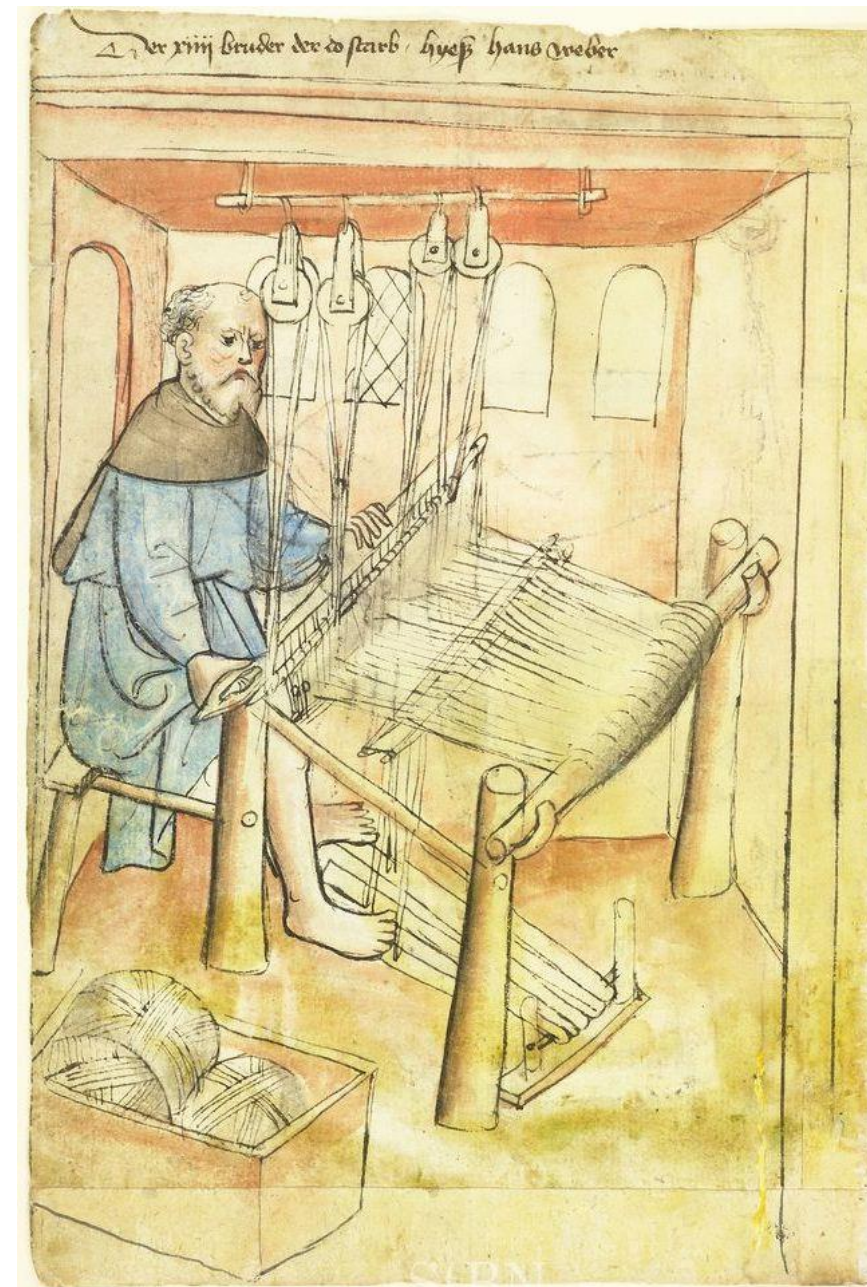
- Στις αρχές του Μεσαίωνα, το μεγαλύτερο μέρος της ύφανσης των υφασμάτων γινόταν στο σπίτι για προσωπική χρήση της οικογένειας.
- Στα τέλη του Μεσαίωνα, επαγγελματίες ασχολούνταν με την υφαντική και το εμπόριο των προϊόντων αυτής.
- Ο αργαλειός που χρησιμοποιούνταν σε όλη την Ευρώπη μέχρι τον 12ο αιώνα ήταν ο κατακόρυφος αργαλειός. Το ύφασμα που υφαινόταν είχε το μέγεθος του σκελετού του αργαλειού.
- Τα υφάσματα για ρούχα και άλλα είδη πρώτης ανάγκης, καθώς και για άλλες πολιτιστικές ή θρησκευτικές δραστηριότητες και εκδηλώσεις, διέφεραν στους αιώνες του Μεσαίωνα και στις χώρες της Ευρώπης.
- Διάφορα υφάσματα, όπως ο ταφτάς ή το βελούδο, κατασκευάζονταν από υφάσματα όπως μετάξι, βαμβάκι και λινό χρησιμοποιώντας συγκεκριμένες τεχνικές ύφανσης.
- Υπάρχουν πάρα πολύ λίγα ενδύματα που σώζονται από τον Μεσαίωνα. Αγάλματα, πίνακες ζωγραφικής, χειρόγραφα, ομοιώματα σε τάφους και ταπετσαρίες απεικονίζουν τη μεσαιωνική ενδυμασία.
- Τα ρούχα ήταν ο ευκολότερος τρόπος για να αναγνωρίσει κάποιος την κοινωνικο-οικονομική θέση ενός ατόμου. Καθ' όλη τη διάρκεια του Μεσαίωνα, αλλά ιδιαίτερα προς το τέλος του, ψηφίστηκαν νόμοι για να ρυθμίσουν τι θα μπορούσαν και τι δεν μπορούσαν να φορέσουν μέλη διαφορετικών κοινωνικών τάξεων.

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

Ένας αργαλειός με τέσσερα πετάλια, του 15ου
αιώνα

Από βιβλίο του Ιδρύματος Μέντελ στη
Νυρεμβέργη

<https://medievalshroud.com/the-medieval-weave/>

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

- ❁ Οι βαφές προέρχονταν από πολλές διαφορετικές φυσικές πηγές, όπως φυτά, ρίζες, λειχήνες, φλοιός δέντρων, ξηροί καρποί, μαλάκια, οξείδιο του σιδήρου κ.λπ. Κάποιες από αυτές τις βαφές ήταν πολύ ακριβές, αυξάνοντας και την τιμή των υφασμάτων. Για τον λόγο αυτό, τα ρούχα των πιο φτωχών τάξεων ήταν φτιαγμένα από άβαφο ύφασμα σε διάφορες αποχρώσεις του μπεζ και του υπόλευκου.
- ❁ Ένα βαμμένο ύφασμα θα ξεθώριαζε αρκετά γρήγορα αν δεν αναμειγνυόταν με μια στερεωτική βαφή. Επίσης, οι πιο έντονες αποχρώσεις απαιτούσαν είτε μεγαλύτερους χρόνους βαφής, είτε ακριβότερες βαφές. Έτσι, τα υφάσματα με τα πιο φωτεινά και πλούσια χρώματα κόστιζαν περισσότερο και, ως εκ τούτου, αγοράζονταν κυρίως από τους ευγενείς και τους πολύ πλούσιους.

<https://www.thoughtco.com/medieval-clothing-and-fabrics-1788613>

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

- ✿ Στο Μεσαίωνα, το ακμάζον εμπόριο υφαντουργίας και υφαντικής είχε ως αποτέλεσμα τη δημιουργία περισσότερων θέσεων εργασίας και την ανάπτυξη αντίστοιχων συντεχνιών.
- ✿ Εργάτες στο εμπόριο υφασμάτων ήταν:
 - ✓ Βαφείς - που έβαφαν κλωστές και υφάσματα
 - ✓ Κλώστες - που έκλωθαν (π.χ. το μαλλί σε νήμα)
 - ✓ Υφαντές - που έπλεκαν τις κλωστές σε υφάσματα διαφορετικού μήκους
 - ✓ Τεχνίτες - που έπλεναν και τέντωναν το έτοιμο ύφασμα
 - ✓ Έμποροι - που πουλούσαν τα υφαντά
 - ✓ Ράφτες - που έραβαν το ύφασμα κι έφτιαχναν ρούχα
- ✿ Συχνά, στο Ηνωμένο Βασίλειο, οι εργάτες αυτοί έπαιρναν το όνομα του επαγγέλματός τους και τα επώνυμα αυτά διατηρούνται και στις μέρες μας, παρόλο που οι άνθρωποι δεν εργάζονται πλέον στα παλιά επαγγέλματα.

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

- ❁ Οι ταπισερί πάντα υπήρχαν στα κάστρα και τις εκκλησίες της ύστερης μεσαιωνικής και αναγεννησιακής εποχής. Παρείχαν μια μορφή μόνωσης και διακόσμησης που μπορούσε να μεταφερθεί εύκολα.
- ❁ Η διαδικασία της ύφανσης ταπισερί επέτρεπε τη δημιουργία σύνθετων εικόνων. Ενώ μεγάλο μέρος της παραγωγής της ήταν σχετικά χοντροκομμένη, προοριζόμενη για διακοσμητικούς σκοπούς, οι πλούσιοι πελάτες μπορούσαν να αναθέσουν στους υφαντές συγκεκριμένα σχέδια, εμπλουτισμένα με μετάξι και επίχρυσα μεταλλικά νήματα.
- ❁ Από τις αρχές του δέκατου τέταρτου αιώνα, τα εργαστήρια που παρήγαγαν απλές, μικρής κλίμακας ταπισερί άκμασαν.
- ❁ Στις πόλεις της βόρειας Γαλλίας και στις Κάτω Χώρες, μεγαλύτερα εργαστήρια, με ειδικευμένους υφαντές και βαφείς, παρήγαγαν μεγάλες ποσότητες ταπισερί υψηλής ποιότητας και τις εξήγαγαν σε όλη την Ευρώπη.

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

Ταπισερί με τον Ευαγγελισμό
περίπου 1410–1420 μ.Χ.

Νότια Ολλανδία
Μαλλί στο στημόνι, μαλλί με λίγα μεταλλικά στα
υφάδια

<https://www.metmuseum.org/art/collection/search/468106>

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

Κομμάτι Ταπισσερί από λάβαρο τοίχου
περίπου 1420-1430 μ.Χ.

Συλλογή Κλόιστερς, 1990
Βασιλεία της Ελβετίας
Ύφανση ταπισσερί: μαλλί σε λινό

<https://www.metmuseum.org/art/collection/search/466178>

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

- Κατά τον 17ο αιώνα, άνθισε το εμπόριο, με αποτέλεσμα την ανταλλαγή διαφορετικών υφασμάτων και μοτίβων μεταξύ διαφόρων χωρών και πολιτισμών.
- Για παράδειγμα, η κλωστοϋφαντουργία στο Ηνωμένο Βασίλειο επηρεάστηκε από τις ασιατικές παραδόσεις (π.χ. τα χρωματιστά σχέδια από την Ινδία).
- Στη Γαλλία, τα υφάσματα από μετάξι και βελούδο είχαν μεγάλη ζήτηση από τους ευγενείς. Η Λυών στη Γαλλία έγινε το κέντρο της πολυτελούς παραγωγής υφασμάτων από μετάξι.
- Το 1685, μετά τη θρησκευτική εκχειρία (Διάταγμα της Νάντης), πολλοί Γάλλοι Προτεστάντες έφυγαν από τη Γαλλία για την Αγγλία, τη Γερμανία και την Ολλανδία, παίρνοντας μαζί τους τη γνώση της ύφανσης μεταξωτών υφασμάτων.
- Παράλληλα με την υφαντική παράδοση, τα ευρωπαϊκά υφάσματα αναγνωρίστηκαν για τη δαντέλα και τα κεντήματά τους. Οι παντόφλες, τα πορτοφόλια, τα μαντήλια και τα εσώρουχα ήταν μερικά από τα είδη που έγιναν δημοφιλή σε όλη την Ευρώπη για τη δαντέλα και τα κεντήματά τους. Μερικές φορές, οι υφάντρες έκοβαν κάθετες λωρίδες στο ύφασμα και έραβαν σε κουμπιά ως διακόσμηση.

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

- ❁ Πριν από τη Βιομηχανική Επανάσταση, οι έμποροι υφαντουργικών προϊόντων ανέθεταν την εργασία παραγωγής υφασμάτων σε τοπικά εργαστήρια ή σε γυναίκες που ύφαιναν στο σπίτι. Τα υφάσματα και τα ενδύματα παράγονταν σε σχετικά μικρή κλίμακα και στη συνέχεια πωλούνταν στο κοινό μέσω εμπόρων. Ως αποτέλεσμα αυτής της παραγωγής, κάθε ρούχο ήταν διαφορετικό και μοναδικό.
- ❁ Καθώς πλησίαζε η βιομηχανική επανάσταση, άλλαξε ο τρόπος παραγωγής και η χρήση των βιομηχανικών προϊόντων. Η κλωστοϋφαντουργία αναγκάστηκε να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις παραγωγής μεγαλύτερης κλίμακας. Δηλαδή, υπήρχε ανάγκη για επιτάχυνση της διαδικασίας ύφανσης μέσω της μηχανοποίησης του αργαλειού.

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

- Καθ' όλη τη διάρκεια του 18ου αιώνα, ορισμένες εφευρέσεις έκαναν την παραγωγή των υφασμάτων πιο αποτελεσματική.
- Το 1733, ένας Άγγλος από το Μπέρι, ο Τζων Κέι, κατοχύρωσε με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας την *Ιπτάμενη Σαΐτα*, μια συσκευή που χρησιμοποιήθηκε για την ύφανση των νημάτων μεταξύ τους για την κατασκευή φαρδύτερων υφασμάτων. Η *ιπτάμενη σαΐτα* είναι ένα μακρόστενο όργανο σε κανοειδές σχήμα, κατασκευασμένη συνήθως από ξύλο, το οποίο συγκρατεί το μασούρι. Η εφεύρεσή αυτή αύξησε σημαντικά την παραγωγή κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων από νήμα, ειδικά όταν χρησιμοποιήθηκε ο αυτόματος, μηχανοποιημένος αργαλειός.
- Το 1764, ο Τζέιμς Χαργκριβς εφηύρε μια κλωστική μηχανή που χρησιμοποιήθηκε για την παραγωγή νήματος από ίνες. Η μηχανή αυτή ήταν η πρώτη συσκευή κλώσης που περιείχε πολλαπλά αδράχτια.
- Μέχρι τη δεκαετία του 1780, οι μηχανοποιημένοι αργαλειοί είχαν εξελιχθεί σημαντικά και μπορούσαν να παράγουν πολύ περισσότερο ύφασμα από ό,τι ύφαινε με τα χέρια ένα άτομο, μόλις μερικές δεκαετίες πριν. Εκείνη την εποχή οι αργαλειοί κινούνταν με νερό και ατμό και παρήγαγαν μαζικά ρούχα υψηλής ποιότητας και ανθεκτικά, τα οποία μπορούσαν γίνονταν όλο και πιο προσιτά στη μεσαία τάξη.

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

Ο Τζων Κέι (John Kay) και η εφεύρεσή του, *Ιπτάμενη Σαΐτα*, ένα μακρόστενο εργαλείο, σε σχήμα κανό, συνήθως κατασκευασμένο από ξύλο, το οποίο συγκρατεί το μασούρι.

<https://www.historycrunch.com/flying-shuttle-invention-in-the-industrial-revolution.html#/>

Τζων Κέι

Ιπτάμενη Σαΐτα

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

Ο Τζέιμς Χαργκριβς
(James Hargreaves)
εφηύρε μια
περιστρεφόμενη
συσκευή κλώσης, που
περιείχε πολλαπλά
αδράχτια

<https://www.gettyimages.it/immagine/james-hargreaves-spinning-jenny>

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

- ☼ Τα πρώτα εργοστάσια κλωστοϋφαντουργίας χτίστηκαν το 1785. Η βιομηχανική επανάσταση άλλαξε την ύφανση με το χέρι σε ύφανση με μηχανή.
- ☼ Ο αργαλειός Jacquard εφευρέθηκε γύρω στο 1803. Μπορούσε να προγραμματιστεί με κάρτες διάτρησης που επέτρεπαν την ταχύτερη ύφανση περίπλοκων σχεδίων. Ο Jacquard κατασκεύασε μια υφαντική μηχανή για να εφαρμοστεί στον αργαλειό, η οποία επέτρεπε την αυτόματη κίνηση των νημάτων του στημονιού μέσω της διάτρητης κάρτας.
- ☼ Ο αργαλειός αυτός είναι μια πολύ σημαντική εφεύρεση στον τομέα της κλωστοϋφαντουργίας, επειδή επιτρέπει την παραγωγή περίπλοκων σχεδίων στα υφάσματα και μειώνει την ανάγκη για εργατικό δυναμικό.

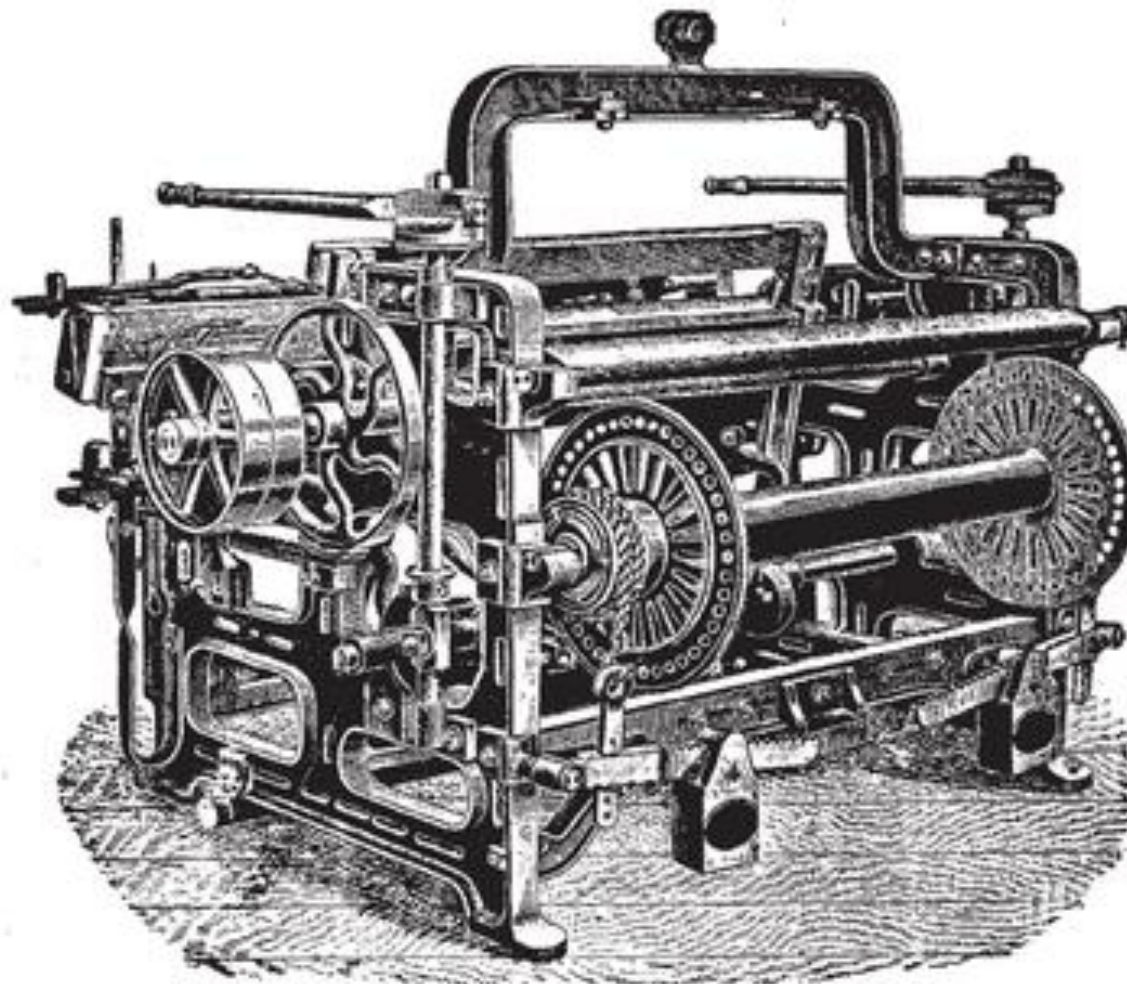
THE EVOLUTION OF WEAVING

- ❁ Παρά το γεγονός ότι ήταν καινοτόμος, ο νέος αργαλειός Jacquard δεν έτυχε καλής υποδοχής. Οι υφαντουργοί αντιτάχθηκαν στη χρήση του, από φόβο μήπως χάσουν τη δουλειά τους. Ακόμη και το Συμβούλιο της πόλης της Λυών διέταξε την καταστροφή του.
- ❁ Πάντως, μέχρι το 1812 υπήρχαν ήδη 11.000 αργαλειοί Jacquard σε λειτουργία στη Γαλλία. Δέκα χρόνια αργότερα, ήταν ευρέως διαδεδομένος στο μεγαλύτερο μέρος του κόσμου: σε Αγγλία, Ιταλία, Γερμανία, Αμερική, ακόμη και στην Κίνα.
- ❁ Επίσης, τα λευκά υφάσματα τυπώνονταν μηχανικά με φυσικές βαφές στην αρχή και με συνθετικές βαφές αργότερα, γύρω στο δεύτερο μισό του 19ου αιώνα.

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

Μηχανοποιημένος
αργαλειός - Βιομηχανική
επανάσταση

<https://industrialrevolutioninventions7.webly.com/power-loom.html>

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

<https://www.artemorbida.com/brief-history-of-weaving/?lang=en>

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

- Οι πρώτες καινοτομίες στην κλωστοϋφαντουργία εξαπλώθηκαν γρήγορα στη Βόρεια Αμερική. Ο άνθρωπος που έπαιξε ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο σε αυτή τη μετάδοση ήταν ο Σάμιουελ Σλέιτερ (1768-1835), γνωστός ως «Πατέρας της Αμερικανικής Βιομηχανικής Επανάστασης», επειδή έφερε τη βρετανική τεχνολογία κλωστοϋφαντουργίας στις Ηνωμένες Πολιτείες. Καθώς υπήρχαν νόμοι που απαγόρευαν την εξαγωγή βρετανικών κλωστοϋφαντουργικών μηχανών, ο γεννημένος στη Βρετανία Σλέιτερ απομνημόνευσε τα σχέδια και τη λειτουργία των κλωστοϋφαντουργικών μηχανών και μετανάστευσε στις Ηνωμένες Πολιτείες όπου αναπαρήγαγε αυτές τις τεχνολογίες. Εξαιτίας αυτού, θεωρήθηκε από τους Βρετανούς ως «Προδότης».
- Ο Σλέιτερ κατασκεύασε έναν μύλο στο Ρόουντ Άιλαντ τη δεκαετία του 1790, δημιουργώντας αυτό που έγινε γνωστό ως «Σύστημα Ρόουντ Άιλαντ». Αυτό το σύστημα βασίστηκε στο πρότυπο της παραδοσιακής οικογενειακής ζωής της Νέας Αγγλίας και ολόκληρες οικογένειες δούλευαν μαζί στο μύλο.
- Στις αρχές του 1800, η Νέα Αγγλία ήταν το κέντρο της αμερικανικής κλωστοϋφαντουργίας. Πολλοί μύλοι βρίσκονταν κατά μήκος των πλωτών οδών. Σε πολλές περιπτώσεις, οι υφαντουργικές μονάδες εξελίχθηκαν σε ολόκληρες πόλεις, με σχολεία και άλλα κοινωνικά ιδρύματα να χτίζονται κοντά τους.

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

Σάμουελ Σλέιτερ
Ο πατέρας της βιομηχανικής επανάστασης στις
ΗΠΑ

<https://searchinginhistory.blogspot.com/2015/01/samuel-slater-father-of-american.html>

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΥΦΑΝΤΙΚΗΣ

- ❁ Οι τεχνολογικές καινοτομίες στην παραγωγή υφασμάτων που έγιναν κατά τη διάρκεια της Βιομηχανικής Επανάστασης άλλαξαν δραματικά τον ρόλο του υφαντή. Μεγάλοι όγκοι φθηνού υφάσματος ήταν πλέον άμεσα διαθέσιμοι. Η υφαντική είχε μετατραπεί σε βιομηχανία παραγωγής. Οι εργάτες κλωστοϋφαντουργίας ήταν από τους ιδρυτές των σύγχρονων εργατικών κινημάτων.
- ❁ Σήμερα οι περισσότερες από τις ανάγκες μας σε υφάσματα καλύπτονται από εμπορικά υφαντά. Μια μεγάλη και πολύπλοκη βιομηχανία κατασκευής υφασμάτων χρησιμοποιεί αυτοματοποιημένες μηχανές για την παραγωγή των υφασμάτων αυτών.
- ❁ Αν και στις μέρες μας η υφαντική έχει γίνει μια μηχανοποιημένη διαδικασία, εξακολουθούν να υπάρχουν άνθρωποι που υφαίνουν. Υπάρχουν τεχνίτες που κατασκευάζουν υφάσματα σε αργαλειούς χειρός, στο σπίτι τους ή σε μικρές υφαντικές επιχειρήσεις και κρατούν ζωντανή τη γνώση, τις δεξιότητες και τις παραδόσεις.
- ❁ Η υφαντική τέχνη είναι σχεδόν τόσο παλιά όσο και ο ίδιος ο πολιτισμός και εξακολουθεί να εφαρμόζεται σε όλο τον κόσμο.

REFERENCES

- Adavasio, J. M., Soffer, O., & Klima, B. (1996). Upper Palaeolithic Fibre Technology: interlaced woven finds from Pavlov I, Czech Republic, c.26,000 years ago. *Antiquity*, 70, 526-34.
- Adavasio, J. M., Hyland, D. C., & Soffer, O. (1997). Textiles and Cordage: a preliminary assessment. In Svodoba, J., (ed.), Pavlov I - Northwest. Dolni Vestonice Studies Vol. 4. Brno: Academy of Sciences of the Czech Republic (p.403-424).
- Ball, J. L. (2005). *Byzantine Dress: Representations of Secular Dress in Eighth- to Twelfth-century Painting*. Palgrave Macmillan.
- Ball, T., Gardner, J. S., & Anderson, N. (1999). Identifying Inflorescence Phytoliths from Selected Species of Wheat (*Triticum monococcum*, *T. dicoccon*, *T. dicoccoides* and *T. aestivum*) and barley (*Hordeum vulgare* and *H. spontaneum*) (Gramineae). *American Journal of Botany*, 86(11), 1615-1623.
- Bigelow, M. S. (1970). *Fashion in History: Western Dress, Prehistoric to Present*. Minneapolis, MN: Burgess Publishing.
- Gillis, C. & Marie-Louise B. Nosch, M.-L. B. (2007). *Ancient Textiles: Production, Crafts and Society*. Oxbow Books.
- Gleba, M. (2014). Cloth worth a king's ransom: textile circulation and transmission of textile craft in the ancient Mediterranean, in K. Rebay-Salisbury, L. Foxhall & A. Brysbaert (Eds.) *Material crossovers: knowledge networks and the movement of technological knowledge between craft traditions*, (pp. 83-103). Taylor & Francis.
- Gleba, M. (2017). Tracing textile cultures of Italy and Greece in the early first millennium BC. *Antiquity*, 91(359), 1205-1222.
- Gleba, M. & Becker, H. (2008). *Votives, Places and Rituals in Etruscan Religion Studies in Honor of Jean MacIntosh Turfa*. Boston: BRILL.
- Gleba, M., & Pászókai-Szeőke, J. (2013). *Making Textiles: In Pre-Roman and Roman Times People, Places, Identities*. Oxbow Books.

REFERENCES

- Good, I. (2001). Archaeological Textiles: A review of current research. *Annual Review of Anthropology*, 30(1), 209-226.
- Holleran, C. (2012). *Shopping in Ancient Rome: The Retail Trade in the Late Republic and the Principate*. Oxford University Press.
- Hurcombe, L. 2000. Plants as the raw materials for crafts. In Fairbairn, A.S., (ed.), *Plants in Neolithic Britain and Beyond. Neolithic Studies Group Seminar Papers* 5. Oxford University Press.
- Lefkowitz, M. & Fant, M. B. (2005). *Women's Life in Greece and Rome: A Source Book in Translation*. 4th edition. Johns Hopkins University Press.
- Lupo, K. D., & Schmitt, D. N. (2002). Upper Palaeolithic Net-Hunting, Small Prey Exploitation, and Women's Work Effort: a view from the ethnographic and ethnoarchaeological record of the Congo Basin. *Journal of Archaeological Method and Theory*, 9(2), 147-179.
- Nadel, A. D., Werker, E., Schick, T., Kislev, M. E., & Stewart, K. (1994). 19,000 years-old twisted fibers from Ohalo II, *Current Anthropology*, 35(4), 451-458.
- Payne, B. (1965). *History of Costume: From Ancient Egypt to the 20th Century*. Harper and Row.
- Piperno, D., (1988). *Phytolith Analysis, an archaeological and geological perspective*. Academic Press Inc.
- Sebesta, J. L. & Bonfante, L. (1994). *The World of Roman Costume: Wisconsin Studies in Classics*. The University of Wisconsin Press.
- Spantidaki, S. (2016). *Textile production in Classical Athens. Ancient Textiles Series*, Vol 27. Oxbow Books.
- Wilson, A. & Flohr, M. (2016). *Urban Craftsmen and Traders in the Roman World*. Oxford University Press.

Ώρα για ερωτήσεις...

<http://clipart-library.com/clipart/kcMKrBg5i.htm>

<https://www.dreamstime.com/stock-illustration-stickman-question-bulb-answer-white-background-image51960894>

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- 🌀 Γιατί είναι λίγα τα αρχαιολογικά ευρήματα που αφορούν σε υφάσματα και εργαλεία ύφανσης;
- 🌀 Ποιες είναι οι δύο πιο συνηθισμένες μορφές στις οποίες έχουν βρεθεί στις ανασκαφές αρχαιολογικά υφάσματα;
- 🌀 Καθώς υπάρχουν ελάχιστα ευρήματα στις αρχαιολογικές ανασκαφές, από πού αντλούμε πληροφορίες για τα υφάσματα και τα ρούχα που χρησιμοποιήθηκαν σε παλαιότερες εποχές;
- 🌀 Θα μπορούσατε να αναφέρετε μερικά εργαλεία της υφαντικής;

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- Θα μπορούσατε να αναφέρετε τα στάδια της παραγωγής ενός υφαντού; Μπορείτε να ονομάσετε μερικά εργαλεία ανάλογα με κάθε στάδιο;
- Θα μπορούσατε να περιγράψετε τα υφαντά και τα ρούχα στη Ρωμαϊκή και τη Βυζαντινή Αυτοκρατορία;
- Τι θυμάστε για τις ταπισερί;
- Μπορείτε να αναφέρετε μερικές ευρωπαϊκές χώρες που είναι γνωστές για την παραγωγή των υφανμάτων τους;
- Μπορείτε να αναφέρετε μερικές από τις εφευρέσεις που έκαναν πιο αποτελεσματική την κατασκευή κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων;